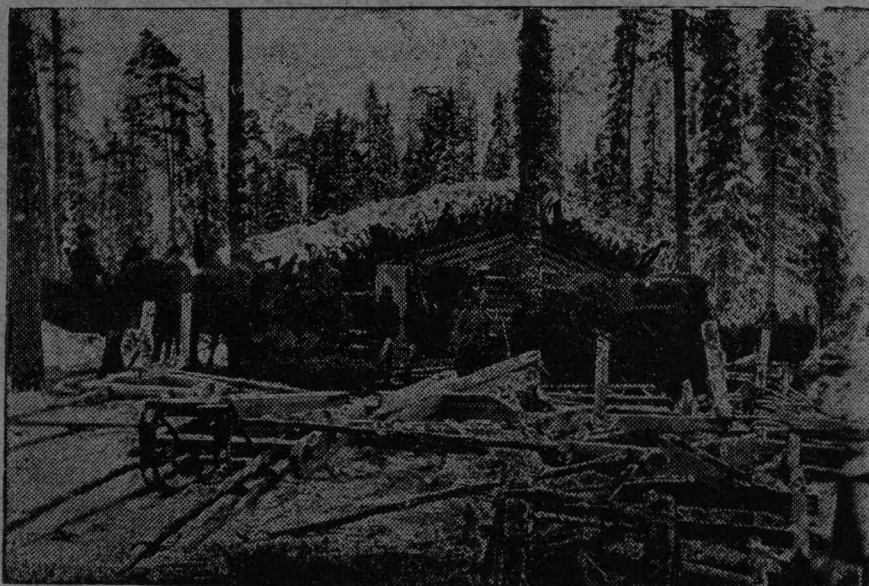

1149-1
4

ПРОБОМ

ХУДОЖЕСТВОА ЛИТЕРАТУРА
Ж У Р Н А П

Комітеслѳн вѳв обоз

Фото Пельмеговлѳн.

Н Я Н В А Р 3 0 Л У Н 2
1 9 3 0

ОТКРЫТА ПОДПИСКА
на 1930 год
на двухнедельный
ПОЛИТИКО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
КОМИ ОК ВКП (б)

=== ЛЕНИН ТУЮд ===

(По ленинскому пути)

ЖУРНАЛ СТАВИТ СВОЕЙ ЗАДАЧЕЙ

возможно всестороннее освещение
и разработку вопросов политиче-
ской, хозяйственно-экономической
и культурной жизни Коми края.

Подписная плата:

	На 1 месяц.	На 3 мес.	На 6 мес.	На 9 мес.	На 12 мес.
Для учреждений и организаций . . .	1—	3—	6—	9—	12—
Для коллективов и граждан	80 к.	2—40	4—50	6—80	9—

Отдельный номер—50 коп.

Прием подписки производится во всех п.-телегр. отдела-
ниях Коми области и в Коми Из-ве.

Адрес редакции журнала:

г. Сыктывкар, Коми область, Набережная, 38.

НЭЖКОМИ
1-1

ОРДЫМ

ХҮДОЖЕСТВОА ЛИТЕРАТУРА
Ж У Р Н А Л

ЛЕЗӨ ВКП(б) ОБКОМЛӨН АГИТПРОП
ДА КАПП.
ПЕТӨ БЫД ТӨЛЫГЫН КЫКЫГ.

Ставмувывса пролетарийяс өтүвтчөй!

РЕДАКЦИЈАЛӨН АДРЕС:

СЫКТЫВКАР, ВАДОРВЫВ У., 41

КОМИ ҢИГА ЛЕЗАНН

„Ордым“ сузөдан дон:

Гражданалы: во кезлө—3 ш. 60 ур, 6 тө-
лыг кезлө—1. 80 ур., төлыг кезлө—30 ур

Учреждөннөяслы да организатсияяслы:
во кезлө—7 ш. 20 ур, 6 төлыг кезлө;
3 ш. 60 ур, төлыг кезлө—60 ур

2 №

ЯНВАР 30-өд ЛУН

2 №

Г.П.Б-ка обяз. экз.
Лнгр. 1930 г.
Акт № 9.474

ЈУРИДАЛЫГ:

Максим Геркиј—ЈАНВАР 9-Өд ЛУН.
Серпасјас В. Полаковлөн. 3
Ивапыс—ӨТКА Ш. Серпасалис
Арн. Ген 6
Митрук јан—ЈЕҢИШ ТУЈӨд 13
Лыч—КОМИ МУ ВЕЖГӨ 13
Сандрик Јогор—ШЫА ВӨР ВЫЛЫН
Серпасалис В. Полаков 14
Зола Фемјан—КЫК БАНА ШАҢГА 18
Кочанов Јогор—БАТРАК ВАҢӨ
Серпасалис Л. Попов 19

Ч. Ы.-В.—ВӨРЛЕЗАН ИНЫН 23

Богословскиј—КЫҢИ ЛОИ СЫКТЫВ-
КАР 26

КРИТИКА

Пармазон—САН АНТУС. ШӨРТУЈ-
ВИҢ КОРГӨ 28

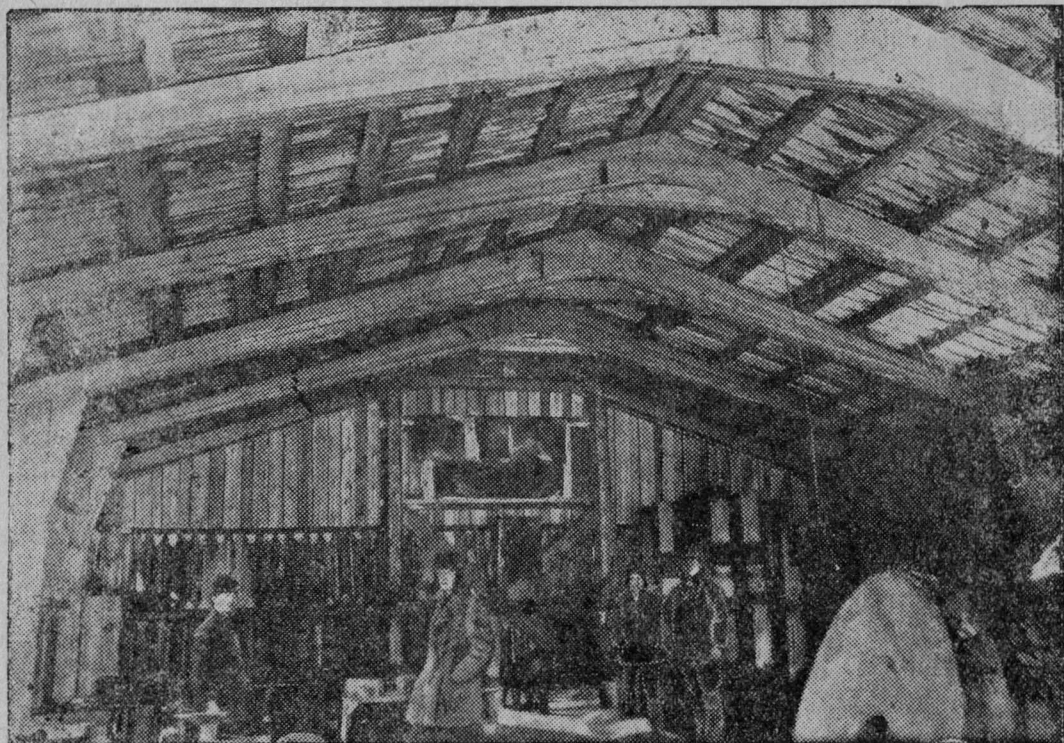
ЧЕЛТАҢНЫ ЛЫДТА АНТОРЈАС

П. Нозув—ВОИС ТОВ 32

Гараж пыщкӧс

Фото Пельмеговлӧн.

Январ Олун

„Россияса рабочёй класс тае босте ыжыд урок“—гижлис Ленин 1905-өд вога январ 9-өд лун жылы. Ыжыд-на вөли секи ужалыс вогырлөн надежаны сар выло, сижөн-и мунисны зибыв спасясөн сарлыс корны милөт—медым сижө кокнөдас олөм ужалыс вогырлыс. Сөмын сарыд сы пыдди сетис евинеч пула. 1905-өд вога январ 9-өд лун петкөдлис, мыј оз поң ужалыс вогырлы кокнөдны асыныс олөм, ов-кө најө ас кяныс боетны власт. Тани ми печатајтам Магсим Горкилыс „январ 9-өд лун“ гижөдыс ичөтөк тор. Тајө гижөдас петкөдлысө кычү Петербурга (өнија Ленинград) рабочёјяс мунисны корны сарлыс милөт, да мыј налы сарыд сетис.

Магсим Горкиј.

...Јөзыс, бытөкө ыжыд төлөн кыпө-дөм океан вылын гырыс гыјас, век мунисны воғө; зумыштчөм чужөмјас налөн океанвывса гыјывјас моз-жө рудөс, гудыр быгја рөма.

Синјасаныс ломтысисны өзтана бјјас, сөмын мөда-мөд вылас виғөдөмыс төдчө вөли, бытөкө најө оз ескыны мөда-мөдныслы, шенчөны ас выланыс. Кывјас лебалисны јөз вывтыс посныдик руд лебачјас моз.

Горнитисны ез гора, збылыс, мөда-мөд воғын правдајтчиғ моз.

— Огө сесеа вермө воғө терпитны, сижөн и мунам...

— Прөста јөзид оз вөрчөдчы...

— Оз өмөј „сјјө“ тајөс гөгөрво...

Медјона сорнитисны „сы“ жылыс, висталисны „сјјө“—пө—бур, небыд еөлөма да ставсө гөгөрвоас. Сөмын сјјөс еерпасалан кывјасас ез вөвны мича рөмјасыс. Төдчө вөли, мыј сы жылыс воғжыкөсө ез мөвпавлыны збылжыка, оз вөли төдны сјјөс лөвја, олана мортөн, весег өмөла гөгөрволисны мыјла „сјјө“, и мыј вермас вөчны. Талуңја лунас „сјјө“ вөли колана, быдөн зилисны гөгөрвоны сјјөс, сөмын кодыс збылвыласө олис төдтөг, ас еинвозаныс најө лөөдисны мыјкө зев ыжыдөс. Ыжыд вөли надежаныс да ыжыдөс-жө корисны аслыныс мыжпыкөд пыдди.

Корјасөкө јөз пыцкыс кывлывлисны збодер кывјас:

— Јортјас! Енө ылөдлөј аенытө...

Сөмын аенысө ылөдлөмыс вөли вывти колана да сешөм кывјастө вевтталисны полана, дөзмана шыјас:

— Ми огө көсјө гусөн...

— Те, зонмө, лафт.

— Отеч Гапон мијанкөд-и...

— Сјјө төдө!..

Јөз полиғ тырји вөрисны улыч вылын, торјөдчалисны торја группајас выло: язгисны сорнитисны, венчисны керка стөнјас дорө зырласөмөн да бара тыртисны улыч шөрсө—төдчө вөли сее мыјыкөкө полөм, видчысөм, мыјеекөн јүгдөдис талуңја тујсө помөз нуны өзјөдан еөлөмөн да сјјөн јитис став торпыргисө өтик јон чукөрө. Ескытөмсө зилисны сажөдны да ез вермины, төдчө вөли гусөник беспокоитчөм да кущөмгө аслыс полөс быдеама шыјас динө кывзысөм. Мунисны видчысөмөн, кывзысөмөн, виғөдалисны воғө, мыкјө зила кореисны еинјасаныс.

Улычајасыс улычајасө мунигөн јөз чукөр вочасөн соди да тајө лыднас содөмыс содтис и јөзыслыс вынсө, садмөдис јөзлыс мывкыднысө властлыс корны аслыныс отөгјас.

— Ми-өд мортјас-жө, кыч көт он шу...

— „Сјјө“, гашкө, гөгөрвоас,—ми корам...

— Гөгөрвоны колө!.. Огө бунтујтчө...

— Бара-жө отеч Гапон...

— Јортјас! Вөлатө оз корлыны

— Ој, господө!..

— Те лафтлы, зонмө!..

— Вөтлөй кытчөкө сижө ылдэжык
 — Оҗеч Гапон буржыка төдө, кызи...
 Сөд пәскөма жүжкд морт сувтис тум-
 ба ылдө да жежыд жүреы шапкасө пөрт-
 чөмөн кутис сорнитны гораа, гажа, быд-
 сөн еиҗассыс бјјас петавлөны, гөлдөсыс
 дрөжитө. Виставлис „сы“ жылыс сар жы-
 лыс...

* * *

— Оз ковны мјјанлы гөрд плаҗасыд!—
 гөрзө зориник морт. Шапкасө кјјас катлөд-
 лигтыр сижө мунис јөз воҗын. Куш плеш-
 ыс сылөн жүҗалыштис, катласис јөз еин во-
 җын быдөнлы төдчымөна.

— Ми бат динө мунам!...
 — Сижө оз өбөдйт!..
 — Некод оз отсав уҗалыс војтырлы
 олөмсө бурмөдны, ачыс-кө сы ылдө оз
 боесны уҗалысыс,—горөдис көнкө збоја
 лечыд гөлдө.
 — Оз ков!..
 — Јөйтөдлөны, чөртҗасыд!..
 — Оҗеч Гапон—крестөн, сижө—плагөн.
 — Том-на-а, сиз-жө пырө камандуҗ-
 тысө.

Полыҗжык јөз мунисны пыдынжык да
 сесаң горзисны дөзмөм пырыс, видчысө-
 мөн:

— Вөтлө сее флага мортчө!..
 Оні мөдисны өдјөжык, быд воєковөн
 ыштөдисны мөда-мөднысө өҗик мөвпөн...

Кодкө горзө:

— „Сижө“ мјјанөс радејтө!..
 Ғерт, јөз ейлөмеаң ескисны сижө ра-
 дејтөм ылдө.

Кор јөз петисны улчајасыс берег до-
 рө да адҗисны ас воҗыныс салдатҗасөс—
 јөзөс ез сувтөд танцөм пощөсыд, көт ее-
 көн і сувталөмаөс вөлі бура куҗа-да. Во-
 җыс, ју сажыс, јөз адҗөны вөлі пемыд кер-
 ка—сен најөс видчысө сар—сижө керкаса
 көҗаныс. Ыҗкыд да јон, бур да радејтыс,
 сижө, Ғерт, вермис і щөктыны ас салдатҗа-
 сыслы не леҗны матө јөзөс, коді сижөс
 радејтө да көсјө сыкөд аслас олөм жы-
 лыс сорнитны.

Сөмын унаөн повзисны код салдатҗас-
 ыд-да, воҗылын муныејас поснедисны
 воєковјасысө.

Мукөдыс колтчалисны бөрлаң, кежа-
 лисны бокө. Кодкө жалитиг мөз шуис:

— Көҗкыд салдатҗасыдлы.

— Ғерт, көҗыд!..

— Сулавныд-өд колө!

— Пөрадок виҗөны!..

— Ура, салдатҗас!—горөдис өҗик морт.
 Офитсер перјис сабла да мыкө кутис
 горзыны јөзлы воча.

— Мыјнө најө көсјөны вөчны?—јуа-
 лис нывбаба.

Сылы некод ез вистав. Ставныслы
 друг лоі сөккыд мунны воҗө

— Бөрө!—кылис офитсерлөн горөдөм.

Медвоҗын муныс кымынкө морт виҗөд-
 лисны гөгөр—на бөрын сулалисны зев уна
 јөз, кост веєиг некөн абу. Кодҗаскө пе-
 тисны воҗө да жежыд чышјанөн макајтчиҗ-
 тыр мөдисны офитсерлаң. Муниг мөзыс
 горзөны:

— Ми асланым государ динө!..

— Огө бунтујтчө!..

— Бөрынтчө! Ме щөкта лыҗлыны

Куҗ тушаа омөлик морт, щыҗалан чу-
 жөмјаса горөдис

— Лыҗлыны? он лыет

Јөзлаң бергөдчөмөн кутис виставны го-
 раа, лөкыс:

— Мыј? Ме виставлі—оз леҗны најө

— Кодҗас? Салдатҗас?

— Оз салдатҗас, а—сен!..

Индис кјјас кытчөкө ылдө:

— Вылыңжыс кодҗас!.. Ме тај виста-
 ла вөлі!..

— Код-на төдас!..

Зык лыбис: Кутисны кывны лөка гор-
 зөмјас.

Јөзлөн вөрөмыс торкөс, лоины терыб-
 өс, поланаөс. Зумыда жүҗалисны штык-
 јаслөн јөс јывјасыс.

Сорнитиг мөз, бөрсә јөз јөткәлөмлы
 кывзигтыр, јөз мунисны воҗө. Кодҗас мөд-
 лисны чышјанјасөн, кејисны бокө, вошны
 јөз пөвсө. Воҗылас ставыс—муҗкјјас,
 нывбабајас, чөлад—щөщ кыскалисны је-
 жыд чышјанјас.

— Кушчөм сени лыјеөм? Мыјла?—збы-
 лыс висталө олөма морт—оз көсјыны леҗ-
 ны пос вылас, мунө-пө веєкыда јі выв-
 тыс.

Друг сынөдас мыкө сур-сар муні, шы-
 ыс кучкис јөзлы уна ногөн. Суц кеҗлө
 шыјас быҗтө лантлисны. Јөз чукөр век
 мунис воҗө.

— Пулајастөг!..—он төд, висталис-ө,
 јуалис-ө кодкө.

Уналапы-нын кутисны кывны дојмөм
 јөзлөн шыјас, јөз чукөр воҗын кујлисны
 кымынкө морт. Оҗик нывбаба гораа гор-
 зөмөн кутчөс кынөмас да гырыс воєков-

тасөн мөдөс воңо, воча чургөдөм шык-
 жаслан. Сы бөреа вөтчисны нөшта кы-
 мынкө.

Бара лыјом шы, јонжык-нын сөмын...

* * *

Јөз пыцкын кодкө гораа горзө:

— Ез төдны мјанөс! Ен ескөј! мунө,
 вокјас—колө вјетавны.

— Мыј, јортјас, адзанныд кыз тјјанөс
 встречајтөны?

— Лантлы—тајө өшібка. Оз вермы
 тазі лоны.

— Сетөј туј раңитчөмлы

Кык робочөј да нывбаба нуөны вөлі
 куз, омөлык морттө; ставыс сјө лым, сос

пыщыс петө вјр. Чужөмыс лөзөдөма,
 сөд парјасыс нөшта нын јона јосмөмаөс.

— Ме вјетавлі—оз лөзны, мјса. Наяө
 сјөс зөбөны, мыј налы јөзыд!..

— Котөртөј! Вөлајас!

Вөтлісны јөзөс үлчјасө. Вөв кок шы-
 јас сајалөм бөрын јөз сувталісны, вјчөд-
 лісны мөда-мөд вылас кылалөм еіңјас-
 наныс.

— Мыјнө тајө вокјас? А?

— Јөзөс вјјалөны!

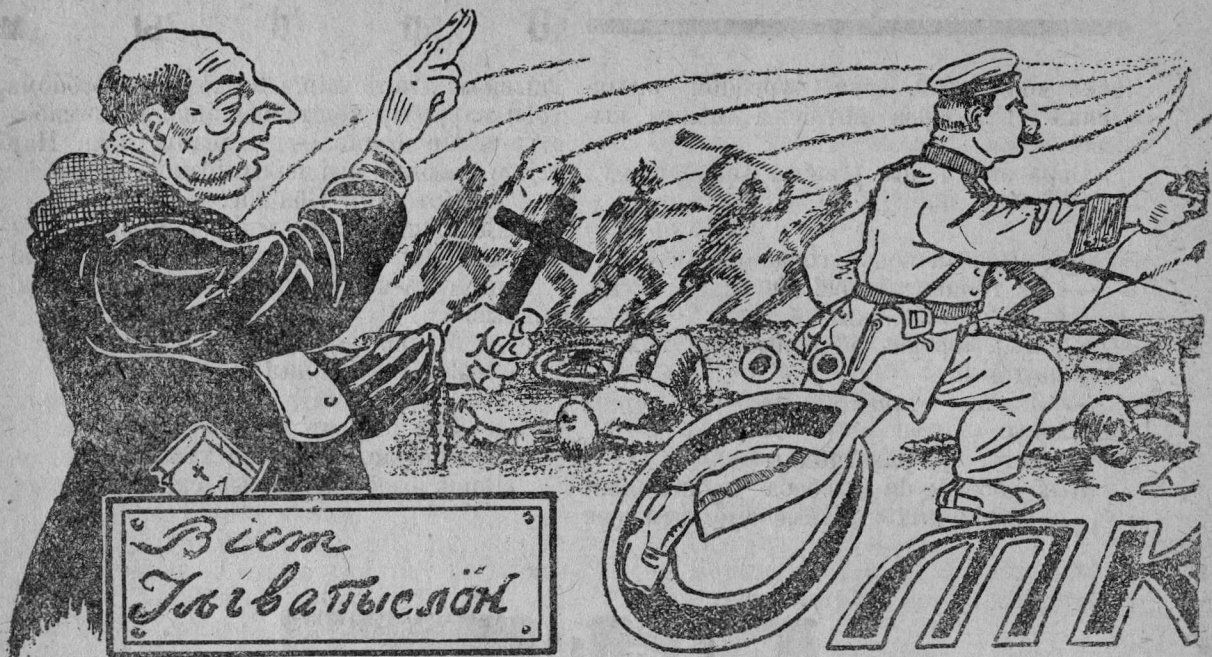
— Мыјыс?

— Вот і власт!

— Јортјас, а? Вөлөн талалөны.

Воши јөзлөн надејаыс сар вылө.

Цімбырён мыскём важнык керка жоқод турјалё-котралё Вањо, Пањо Мікуллөн ётка пыс, вердые-удыныс.

Пањо Мікул гозја радлоны, нїмкодасёны пїныс вылё, радејтёны сїјёс кыці кујёны лелкујтёны кыці вермёны, дёзёдрїтёны быд ногыс, кыці позё дёзёдрїтны бур мам-бағлы муса дона кагаёс. Мікул гозја ёчи лок јортчан кыв оз шуліны Вањо дырјї, мед оз велав сїјё јортчыны, непёштё асё, Вањёёс, кыцёо вїдны-лї, лок кывјён кыцкё шуны-лї. Гыјја печїкён Вањёёс оз вёрчодды багыс, шочїніка нёрјён нёјтёмыс кынці весїг оз мургы сы дырјї, оз-нїн ескё лешкы нї мағкы да, а мамыс пыр мездорас вёдрїтё Вањёёс, „лёпыштём вылё“ пукеёдё, весїг оз-нїн Вањёён шу, а Вањукён ыждёдлё. Сојны пукеїгён Вањукёс мамыс

јурёдыс шылёдём-ён пукеёдё, четчём борас зев топыда куыштылё, а небыд гён перїна вылё воттёдрїгён пыр зев небыдыка да мелїа топёдрїг тырјї чурекёдё-окалё Вањуклыс чужёмсё-ї, вомсё-ї, јурсё-ї, весїг мукёд дырјї коксё-на окавлё, некығ-нїн сесеа оз куж радејтныс-да. Вескыда-кё шу-

ны—тагы јона радејтныд оз і поғ сесеа некығ, некыцём мам оз вермы Марјаы јона радејтны да старајтны асыс пїсё. А Марја радејтём вылё шенчыны бара-жё оз поғ. Од, сїзім во чёж сїјё кевміс јенлы, сїзім во чёж корїс јенлыс мед сїјё сетас сылы пїсё-лї нылёс-лї.

Борја каднас Марја оз-нїн вёлы на-дејтчы кага лёбм вылас, весїг мужїк вылас-нїн дёзмыштылё коғ вёлі кага лотём-сыс.

Мїкул гозја, позё шуны, лёсыда олёны. Ачыс тај, Мїкулыс шулывлё, нажётка торкё вёчыштылас, слабог-пё бара-на олыштам, јенмыд сетыштыс-да... ферт, ескё важёнсё, бат дїныс јукём бёрын, быдсамаыс-жё вёвлї-да, мукёд дырјїыс шығ-нїсё пётёе, паса-нїсё паётёмёе-жё вёвлїны да сїјё-од колёма-нїн. Онї сүзсёмён олёны, кык мёс дај вёв вїзёны, подулас нёшта кукаґ-на ем. Кујїм мортыдылы сїјё абу-нїн еща, јёв-выјенд он-нїн орлыс.

Тацём овмёс чукёртёмсё Мїкул гозја пыр шуёны јен-пё сетїс, лїбё—јен-пё тај со отсалїс, а кор во вїт-квајт сајын вёлыс кулі да мёссё ош сојлїс—бара-жё вёлі Мїкул шуё, јен-пё сетлїс да јен і бостїс, Марјук-пё ен бёрд, грекё вёјан.

Вањуклыс неважён тырї вїт арёс. Сїјё вїра чужём, гёгрёсён шырём еёдов јур-сїа, јаја коғ дегїна. Онї сїјё мышку вылас палскёма мамыслыс еёд дора јежыд чыш-јансё рїзі пыддї, воғла дорас ёшдёмма пелкїнїк кїчышкёд шёрї кусынтёмён да

—Кён-нё, бағушко, јенмыс оло?

ворсѳ попѳн, вылѳ пыскыла код кывнас суртѳм улѳс дорѳ сувтѳмѳн „алылуја“ да „богородѳса“ Улѳссѳ Ванук вевтѳѳма руд шаллѳн да вылас сакарныча пуктѳма, дарѳ доз пыдѳдѳ, сесса пу крест да „часослов“ јевангеллѳ пыдѳдѳ. „Алылуја“—сѳ сывны Ванук помѳчыс кужѳ, а „богородѳсасѳ“ оз-да пыр јуасѳ батыслыс:

— Сесса-нѳ, батушко, кызѳ? Вуњѳма тај-нѳ... вај вѳстај...

Мѳкул зев старатлыва велѳдас пѳсѳ. Аслыс зев долыд. Кыз-нѳ абу долыд? Со-ѳд Ванѳлы вѳт арѳс-на ѳ ем, а кужѳ-нын јурбитны зев лѳсыда, шѳктытѳг-нын рыт ѳ асыв, сојтѳѳ ѳ сојѳм бѳрын јурбитѳ, молѳтва-нын кужыштѳ-ѳ. Ассѳ, Мѳкулѳс, таѳ-жѳ велѳдлывлѳс пѳлыс, а оз-кѳ вѳлѳ саммы—јуреѳѳдыс-на тогѳдлас ѳ быдѳн вѳлѳ, а тајѳ нѳјттѳг велалѳ. Серт, ескѳ, уна молѳтваѳ кѳсјывлыс Мѳкул пѳсѳ велѳдны, сѳмын унасѳ ачыс оз куж. Ѳтѳ торјыс сѳмын дѳзмѳ код Мѳкул шыс вылѳ. Ічѳѳѳкна ѳ ем, а быдтор јуасѳ, грекѳвѳјтѳ батсѳ. Тѳнѳѳ коркѳ вѳлѳ јуалѳ, мыјла-нѳ-пѳ јенмыс оз уе јенежыс да кызѳ-пѳ сетчѳ каяѳс сѳјѳ, ме-пѳ тај ог вермы сетчѳ каяныс. Мыјнѳ-пѳ сесса сојѳ сени, куцѳм волпае вылын-пѳ уѳлѳ да кодкѳд, мамыскѳд алѳ оз, јурбитѳ оз-пѳ да. Серт, таыс лѳѳ Мѳкуллы дѳзмыштыд. Пѳѳѳ ѳмѳј-нѳ јенлыс таѳѳ сорнытыс, сѳјѳ-ѳд зев ыѳѳѳ грек. Коркѳ важѳн, том дырјыс-на, шулѳс Мѳкуллы поп батушко, унатѳ-пѳ тѳдныд оз поѳ, грек-пѳ. Таѳ-жѳ, серт, вѳсталѳс сѳјѳ ѳ

Вануклады. Тѳдѳ-кѳ вѳлѳ Мѳкул ескѳ ѳ мѳд-ногѳн гашкѳ вѳсталѳс да оз тај сѳмын тѳд-а.

Нѳрјѳн велѳдѳм пыдѳдѳ Ванукас мѳд ногѳн батыс велѳдѳ. дышѳѳчыны-кѳ кутас Ванук јурбитѳмыс лѳбѳ молѳтва велѳдѳмыс—пыр вѳлѳ батыс страшцајтѳ-повѳѳд-лѳ сѳјѳс сура муѳѳјасѳн да бубулајасѳн. Сѳјѳ повѳѳдлѳмсааныс Ванук зев јѳна кутѳс гажтѳмтчыны, керкаѳ оз колтчы не ывлаѳ оз пет ѳтнасѳн-да мыј-нѳ керан. Мѳкул тај-нѳ ачыс ѳни-на гажтѳмтчѳ да пыр-жѳ олѳ. Гажтѳмтчысыд-ѳд абу ѳтнас сѳјѳ, велѳ тај унаѳн емѳс.

Ванук быд кыв верѳтѳ бат-мамыслыс, ічѳт улыс зев лѳсыда кывсѳ налыс вѳ-

—Код тјанѳс велѳдѳс таѳѳм сорныас?

-таломјассө. Медеа-нын јен јывсыд да ева-
төјјас јывсыд висталомыс вөлі кажитчө
Ваңуклы. Висталомјасыс Ваңуклы сөлө-
мөңыс јіңдөны, јур вемөңыс мөртчөны
вунлытөм вылө, сөмын сјјө пыр-на оз төд,
кыңи јенмыс олө да мыјјасжык сојө. А
төдны сјјө оз поң—грек.

* * *

Лунјас пыр вежласөны өта-мөдыскөд,
вежонјас колөны бөрө, а олөмыс пыр іс-
ковтө, визувтө воңө, дугдывтөг ужалө ас-
еыс уңсө. Лунјас вежласөмыскөд щөң
вежласө олөмыс, кадыскөд щөң бөрө ко-
лөны пөрыејас, кулөны, гуө пырөны. Сек
костти том јөзыс јывмө, содө, быдмө, јон-
мө, воңө мунө. Со мыјдта вылө јөз долчө-
ны-ворсөны школа пышкын урөк костын,
дашкө ветымын морт, ставыс шегкод пос-
ны, ар еіңим-көкјамысаөе. Најө јірчөны-
ворсөны быд ногыс: тојласөмөн, чужасө-
мөн, коңјасөмөн, а кор скөрмасны—куч-
касөмөн ворсөны. Сы бөрын унаөн бөрд-
лөны, уналөн ныреыныс петлывлө вір,
өткымынлөн дөрөмныс коаселө, а кодеу-
рөлы лолывлө час-мөдөң пелөдөсн піңс
вылас сулавны. Піңссулас мукөд дырји
нөшта чимбыр-на овлө, вірулаөң роңөдлө
јајтө. Мибө овлывлө і сіңи: колас велөды-
еыд рытбыд кежлө школаад сојтөг пукав-
ны да і зущвің сені бөрдіг тырји. Коркө
өтчын Ваңук, Паңө Мікуллөн, молитвасө
ез куж нига вылө віңөдтөгыс лыддыныс
да Закар поп сјјө рытөңыс сүлөдіс чим-
быра жоң вылын, а аскінас Ваңукөс ма-
мыслы молитвајастө дыша велөдөмөыс
висталөма да бағыс мам висталөм бөрас
Ваңукөс көмөдіс віча гачөн. Јона і гор-
зіс Ваңук куң летороснад нөјтөгөн, ку-
сінмунлас вөлі леторосыс моз-жө, кор
бағыс швучкөбтас сјјөс бөк куңаыс. А өні,
нөјтөм бөрад Ваңук молитвајас сөмын і
велөдө, мукөд пөлөс нигајас зев шоча
адчывлан сы кыс. Ваңукыс бура молит-
ва кужысыд өні некод абу. Ущітелыс
вөлі бара көсјө Ваңук вылө бағыслы но-
расны да поп бағушко ез лез, шуө, мо-
литвасө-кө-пө кужө сесеа нінөм оз і ков,
а өтчын велөдыеыс вөлі Ваңукөс колөма
рыт кежлө сојтөг школаас пукавны урөк
кужтөмыс-жө да поныс ачыс лезіс, відіс-
на нөшта велөдысө, а Ваңукөс кырлөс
вылө сывны щөң боетіс. Ваңук мөд во
велөдчө школаын. Колан воаа полан лу-
ныс сылөн вунөма-нын, өні зев турөб де-

Быдлун бабасө вөјтө

ғина лөма, еінкымув-кө сурас кодкө—
пыр і саныштас чорыд кулакнас. Ічөт
дыреа, кукаңлөнкод рам лунеыс сылөн
дукыс-нын абу колөма. Сјјө кадеыс Ва-
ңук пышкө колөма сөмын гажтөмтчөмыс
да јенмыс полөмыс. Нол вонад чікөң веж-
сөма сјјө. Сөмын пыр-на оз төд, век-на
некод ез вистав кыңи јенмыс јенејас олө.

Звөнітөм бөрын челад ыңыд зыкөн
уекөдчисны классө, пукеалісны да кутіс-
ны відічены. Недыр мысөті өзөс вөсеіс
да порог сајеаң тыдовтчис зор тошка, ку-
сөд паскөма, пратөе јуреіа Закар поп.
Челадјас бығтө пружіна јылынөс—брын
сувтисны, копыртлісны јурнысө „драст-
вује!“ чарөстіг моз, сесеа Закар бағуш-
ко щөктөм бөрын бөр пукеалісны. Закар
тапиктіс пызан дорө, пукеіс сура улөс
вылө, кутіс еінкым пырыс віңөдны школ-
нікјас вылө нырсө көрыштөмөн, сесеа јуа-
лө Ваңуклыс, кісө мыјлакө вылө чургө-
дөма сјјө-да:

— Мыјнө, чадө, колө тед?..

Ваңук сувтис да полігтырји моз јуа-
лө:

— Кыңи-нө, Закар бағушко, јенмыс
сојтөгыс јенејас олө... Кыңи-нө сетчө ка-
јөма сјјө...

— Гажтөм абу-нө сылы сені...—сөдтіс
кодкө мөд да зев өдјө орөдіс асыс јуа-
лөмсө, Закарлыс вом векуштөмсө да еін-
кым өшөдөмсө адчис-да.

Закар зымгіс јаја кулакнас пызанө да
чорыда вундіс:

— Код тїанѳс велѳдіс тащѳм еор-
ныас...

Сесса һедыр мыгҗи раммѳмѳнжык шуѳ—
грек-пѳ унатѳ тѳдны, јенмыд-пѳ дѳзмас.
Сесса дыр-на тащѳм руѳн-жѳ мыј еурѳ
вїставлїс чельадлы.

Ваһуҗлы бара-на ез вїставны мыј вѳ-
лї колѳ сылы, а табѳрын сесса і немнас
һекѳдлыс һнѳм ез јуавлы тајылыс.

* * *

Сїзім сыв судта буждѳм кыркѳщ пѳ-
лѳн шылыда визувтѳ Печера ју, вој сарї-
чѳ кїетѳ ассыс југыд васѳ. Јенежыс кы-
мѳрыс ыжыд рѳмпѳнтанын моз тыдалѳ
һаскыд ва пыдѳсас. Ывлаыс ты ва код-лѳн.

Јїѳ Ѳлѳксан сѳм гусалѳма.

Тувсов војс југыд да шоныд. Сынѳдыс
ымралѳ лѳмпу зорїз дукѳн, тыртѳ морѳс-
сѳ Ваһѳлыс. Сїјѳ пукѳѳма кыркѳщ јылѳ,
војпукѳм бѳрын локтѳма да ваыс моз-жѳ
лѳна мыјкѳ мѳвпалѳ, арталѳ, весїтѳ јурас.

Талун Ваһѳ тајѳ кыркѳщ јылас лок-
тїс лолыштны сѳз сынѳднас да ас кеж-
ын мыј еурѳ мѳвпыштны. Ваһѳ зев јѳна
рафејтѳ ас кејас олыштны, медеа-һын та-
щѳм лѳсыд тувсов војјаснад. Онї сїјѳ
јѳна-һын вежеѳма, кыҗ арѳс-һын сылы ты-
рѳма. Сїјѳ ыжыд код тушаа, һаскыд пель-
помјаса, быдлатї снажен—зев јѳн морт

лѳма. Нывјаслы збыл вѳлѳ кажїтчѳ сы-
лѳн вїра гѳгрѳс чужѳмыс, сѳд еїнкымјас-
сыс да вескыд нырыс. А аслыс, Ваһѳлы
һекѳд сѳлѳм вылас оз во еїктѳыс, һекѳд
дїнѳ прамѳја оз еїбав, һекѳщѳм нывкѳд на
јїтчыны оз вермы. Ваһѳ јурын пыр-на
мѳд мѳвпјас муткыласѳны, пыр-на оз тѳд,
век-на оз вермы гѳгѳрвоны мыј сїјѳ олѳ-
мыс, век-на оз адчы олѳмысылыс вескыд
тујсѳ. Быдлаын сылы һаныдасѳ пемыд,
һајт, гудыр, а мукѳдлаас і пез олѳм,
ѳтї југѳр оз зурвїз һекѳщѳм щельтѳд ју-
гыд олѳмыс. А код тѳдас, гашкѳ і абу
сещѳмыс-да, гашкѳ евет вылас-на весїс
ез чуж бур, сѳстѳм олѳм лѳеѳдыыс-да.
Ваһѳ олан еїктын тај һекѳд прамѳј вее-
кыд морт абу-а. Шуѳны ескѳ прамѳјѳн
еїктса мужїкјас Вас Тїма Сандрѳс, зев-
пѳ тѳлка морт сїјѳ быд ногѳн: быд пра-
һык вїчкоѳ ветлѳ (а сїјѳ Ваһѳлы, сѳлѳм-
саһ јентѳ ескысыдлы, меыжыд торјыс),
мїлѳстїна сетѳ корысјаслы, оз гусас, оз
јортчы, оз тышкас, вїна оз ју, сѳмын гѳ-
тырсѳ зев частѳ нѳјтлѳ, ѳдва-һын конѳр-
лѳн лыыс да кучїкыс колѳма, став јажѳ-
һын сылыс вїлѳѳдма лок мужїкыд. Поѳѳ
оз-нѳ тајѳс тѳлканас да прамѳјнас шуныс?
Оз. Ваһѳ сїннас оз вермы вїчѳдны баба-
јасѳс кеѳвотысјастѳ, пон тујѳ најѳс пук-
тысјастѳ.

Сесса код еурѳ прамѳјѳн шуѳны Јїѳ
Ѳлѳксанѳс. Зев бур морт-пѳ сїјѳ. Серт,
ескѳн унаѳн-жѳ вїдѳны сїјѳс-да. Тѳвартѳ-
пѳ мыјдта колѳ да кущѳм колѳ сетѳ уж-
ѳн, һѳтчыд-пѳ оз јѳрт. Зачастѳ-пѳ сы ор-
дѳ лавкаад локтан да щажѳн јукталѳ тенѳ

Арһоллҗ Ген Зог

— Пон том һылѳс ѳбѳдїтѳма.

век-пө гөет сы ордын. А кыз-пө ескө сиж озырмис? Во кыз сајын кымын-на-өд набөрүшкади ветльвліс ачыс? Гапкө-нө үк помые та ыжда лавкасө лөөдіс да кујим керкасө вөчис-да? Ез. Ваңо төдө-нын кыңи сиж озырмөма, кытыс шедөма сылы озырлуныс. Јигө Олөксан первојө вөлі зев уна сөм гусалөма өтө щөрдінса купеч дөвереннојлыс да сы вылө і лавкасө востөма, а бөрвылас төварсө кујим до-пөн вузавліс да донтөм донөн јөзсө зев јона үждөліс. Таыс омөл мортыд некөд-нин, буракө, абу. Ваңо бара гудыртіс јур-ө да төдвылас воис онтајја зонјаскөд орнытөмыс. Онтај Мишка Грш со мыј вие-алис зон чукөрлы:

Ваңо пленни үжаліс помещік ордын.

„Сектантјаслөн пошныс, Пиларет, ко-лан төв пыртөма јукмөсын Рөдө пібе, вие вөлдөм сиж-да. Јукмөсас бура дыр ви-жөм бөрын сижөс катөдөмаөе сарајө да вод-төдөмаөе војков кезлө, мед-пө чистөјмас грекјасеыс. Аскинас каясны сарајад вид-лыны да збылыс сижө чистөјмөма, бумага-код језкыд лөдма, таркакылө кып... а пыр-төм пыддыс Пиларетыд жын овмөссө сы-лыс бөстөма аслыс...“

Кыз-пө тајө шуан прамөјнад, морт вшытө. Либө вичкоса поптө көч бөстан. Век бура овны велөдө, а ачыс јуб, бид

вој картиасө, во-мөд сајын вөлі өтө том нылөс мырдөналөма. Мыјла-нө сижө ачыс оз пов грекыс. Али сылы да мукөд озыр-јасыслы абу грекыс.

Ок, ескө, кодкө-кө Ваңолы висталас та јылыс ставсө, кодкө-кө висталас сылы олөм јывеыс! Жын овмөссө ескө етеіс сылы Ваңо. Сөмын сещөм мортыс бура-кө абу.

Јурсө конпыртыштөмөн, дөзмөкөд шы-рыс Ваңо четчис кыркөщ јылыс да довгіс гортланө.

* * *

Чукөлөс улыча еікт куза зөлкакылөны көлөкөла вөлајас, кымөр моз кыпөдөны тујывеыс бускод лымсө. Мегырјасө өш-лөм уна еікас лентајасыс летөны кыз тај визув ваын ватурун нуқласө—тірө на-лым бөж моз. Кора дөдөдын пукалыс том јөзлөн сиз-жө пөртмасөмөн летөны шанка-јасаныс приколкади суңјөдлөм лентајас-ыс. Пукалысјас вира чужөмаөе, үс нө тош, лазгөдчөм еінмаөе, гажаа гирзөны-сера-лөны—ставныс кодөс. Тајө рекрутјас гу-лајтөны медбөрјасө, шогнысө јүдөмн па-лөдөны, сарлы „верој і правдој“ служіт-ны муны көсөјны-да. Рекрутјас костын дөд мышвылас летчысөмөн пукалө Ваңо да щөщ отсалө јортјасыслы еывныс да серавныс. Ердывсаң визөдігад рекрутјас ставныс еылөны, гажөдчөны, серадөны, ставныслы долыд, а пыщканыс-кө визөд-лан—бидөднлөн өтө мөви: кыз сөкө мынтөд-чыны сарлы служітөмыс.

Ваңо сөмын өтнас оз лыет тајтө мөв-павныд, грекыс полө-да. Сылөн вөлі үр-чөтөма аслыс, сарсө-пө јен нуқтөма да быт-пө сылы служіт да асыд еінтө моз-жө виз сижөс. Тајө мөвијаснас Ваңо воіс прывыв вылө да сижөн-жө і салдатас му-ніс. Салдатын олөгөн Ваңо зев шоча вө-лі ветльвлө ыжыд кар вылө, зев омөла талавліс сее із пыдөса паскыд улычајас-сө; вичкө вөлі сөмын бид празнік панлө.

Бид сөкыдторөс Ваңо вөлі паныд кыв шутөг терпітө: вөдөмсө-і, нөјтөмсө-і, үчтөмсө-і, щыгјалөмсө і, кыномөсө-і, то-јөсөмсө-і.

Өтчыд јортыскөд гулајтігөн Ваңо кыв-ліс робочөјлыс висталөм. Сижө шуіс виста-лігас, јенмыд-пө абу, сижө-нө озыр јөз лө-өдлөмаөе гөл јөзсө нарөітөм понда да јона і скөрмис сы вылө Ваңо. Ферт, бара, матынжык-кө вөлі висталысыс, пелбөкас сылы шлочкөбтіс ыжыд кулакнас, сөмын

Онi Вањоёс унаыё поџо адзыны пленнџас костыё сорнi да нiга лыдџомјас кывзџомџн, медеа-нын сылы кажiтџо вџли јен јылыё да му јылыё да морт лоџм јылыё сорнiтџомјас. Онi Вањо ачыё-нын мџв-пыштлџо, гашкџо-пџо збылыё јенмыд абу-да, мыјкџо-пџо тај местаыё сылы овныё некытџо ез кут колны-а. Јенежад сынџоыё лы-да километр судта сџмын, а војiас нiнџм абу-да, џерт-нын оз вермы сен овныд...

Револютсiја бџрын гортџо локтигас Вањо вескалi џџи вiџкоџ. Сенi бурџџо вџли востџмаџе да мошџи вiдлалџны. Вањо ас-лас еiнмџн вiџџдиё кыџи еватџџ мошџи зарнi паскџм пыцкыё унаёикаё лыторјас, сiспуторјас, ватајас да уна-на мукџд шылыџо-мылыџо перјалиёны.

Мџд карын Вањо аслас еiнмџн-жџо ад-зылiё, кыџи кџлџкџлынаёан поп чукџр лы-лџны вџли пулеметјасџн робџџџасбё, ачыё муртса щџц сетџо ез еур...

Гражданскџџ војна помасџм бџрын Ва-њо олџ гортас, ужалџо-мыреџ вiџму дорын агрономјас iндалџм еерџи, коммунаџо ко-тыртџомџн. Онi коммуна му вылын жур-гџо трактор, ужалџны машинајасџн. Жын еiктыё-нын ретгид лоџ коммунаын. Јенлы ескџмыё Вањо пыцкџо весiг бусыё-нын абу колџма. Ас выннаныё наука еерџи најџо вылџ џтувја југыд олџм дорџны, сотсиализ-мџо мунџны.

Тайџо часовњасџо Вiџинын тупкiёны да лџеџдиёны клуб.

Фото
Пельмеговлџн

Комі му вежсö.

Важысаң куҗ вöра пармаöј
 Војвылын лок төвкөд увгіс.
 Комі му жугыла зумвізліс,
 Воыс-во парма вөр лувгіс.
 Пемыд јöз нокеісны олісны,
 Ез вöвлы олöмас гажыс;
 Лок ногөн тільсісны-пессісны,
 дыр оз вун комілөн важыс.
 Чардбідн паскыда савкнтіс,
 Куҗа код ымаліс бöрын;
 Југöрыс чардбілөн тыдавліс
 Пармаын куҗ пемыд вöрын.
 Секісаң јона-нын вежласіс
 Комі јöз олöмлөн самыс.
 Мырыс јöз нартітчöм пыркнтіс—
 Вежласö пармалөн баныс.
 Вөр дорын ужалöм паскалö,
 Паскалö пармалөн ердыс.
 Трактор-нын швачкөдчö кыскасö,
 Јујасөс тыртлывлö керыс.
 Гундырөн водасны пармаö,
 Вөр костö көрттујлөн релејас;
 Регыд-нын чалöстас гораа
 Міјанö уклад вöv ырсајас.
 Көрт лебач шывкжалö лебалö,
 Терыба сынöдын вөрö.
 Вылісаң појтчыны летчывлö
 Ерд вылас Комі му шөрö.
 Комі му олöмлөн вежсöмыс
 Чивјалыс лебачöс кыскö;
 Сізі-жө көзыдыс шоныдлаң
 Аржавыв жежыд јус кысö.
 Сіктјасын öтка жеб овмөсјас
 Öтувјөн чөжöны вынсö.
 Пабрікјас-заводјас лöбны,
 Сывдасны міјанлыс кынсö
 Комі јöз үсөдчіс југыдлаң,
 Паналіс выль пöлөс ујјас;
 Выль олөм стрöйтны кутчіс,
 Важыслыс һеңцкалö вујјас.

Һөж жалпырыс,
 дүмајтчыс вөр-вакөд
 Сöлөмдөр шогнымсө сылам.
 Јумласан горшырыс,
 Омöлалыс војтөвкөд,
 Вісталам: кадсö кыз колам.
 Лебö-тај зорöг моз,—
 Паскөдөм бордјаснас шлывгö.
 Віжа-гөрд кыа моз
 Ас рөмнас ворсігтыр ыждö.
 Со, квајт во-нын,
 Квајт во-нын астöгыд
 Воҗлаңө візöдыд мунам.
 Пыр вынсалö:
 Воыльлö частöжык
 Выль олөм горјасыс—кывлам.
 Гөрыелөн-көзыелөн
 Јітчöмыс луныс-лун сөдö.
 Машина-тракторлөн
 Горшыыс паскалö—јургö.
 Мі öтвылыс
 Уж бертыс јөзыскөд
 Му выльö зарнi күст быдтам.
 Біја пöс сөлөмөн
 Віт воса планјас
 Петкөдам—олөмө пöртам.
 Жар вылын зорічмоз
 Лолалö... кыпөдчö—быдмö.
 Гөж воҗын вотöс моз
 Тыр сінмөн візөдö—кіемö.
 Јуж туй вывеыд
 Шүјгавыв, вескыдыв
 Кежлысјас овлöны—адҗам.
 Те вехасыд
 Нежытчö кежлытöг
 Муннысö налы мі шөктам.
 Вескыд бур туйöдыд
 Ве-Ка-Пö воҗө пыр муно.
 Оз малав јурөдныс
 Најöс, код моҗассө вунö.
 Тöд: сурсјасөн,
 Сурсјасөн ужалыс,
 Тенö мі вежысö сувтам.
 Бур, вежөра.
 Јон јөзöс ас пысө
 Те пыддi уҗавныс сетам.
 Вослалö олөмыс,
 Мератöг воҗлаңö муно.
 Міјан пöс сөлөмын
 Ленинизм ышјалö-öзјö

Мітрук Јак.

ШЫА ВӨР ВЫА ВИН

— Виет Сандрик Јогорлөн.

дыр-на, дыр-на Сыктыв пөлөм
Менам јургас сыланкыв...
Вавыв ызын, Сыктыв һорыс,
дыр-на паметыге оз быр!

* * *

Куз вора вөлөк. Кушкырага, чевраса
дод пыдөсын... Јамциклөн вомулас мур-
гөмыс, вөрнүлөн чүмөма пырыс увгөмыс,
көлөкөллөн блынгөмыс унатор төд вылад
уекөдө: нормылан—жугыт оландырјас
мөвыштчас-да; гажмылан—көлөкөллөн
јургөмыс пујаслыс шуштөма увгөмсө вев-
тылас-да.

Куз-жө-һын вөлөк... Јешцө-һын куз вој-
ыс дај...

— Оз-на кушыныкыс во?..

— Ог бара төд!.. От-ты... О!..

Одзөдіс вөвсө. Бытгөкө щөкті өдзөд-
нысө аслам јуалөмнам. Ез ло лөсыд... Һи-
нөм ег шу. Пыдөжык ноль јура кокөн
јицкылтчы шебрас улө.

Мөда-мөдсө лүкаліг шувгөны кымөр-
јас... Паекыд бобувјас код сунщыктаеһны
лымчирјас, уеһны муө. Јежсизлан кымөр-
јас веж ічмон-код быкјалө төлыс, ме
моз-жө чеврасө—суц кежлө петавлас да
ештымөһја лувкнөтө шырө.

Куз-аһн тај, он-кө һекытчө гантајтчы
лок повод-да вөсна, воан-жө. Воім куш-
ныкө. Одва дод-ыс четчыны вермі, бы-
дөн ізөјмитчысөма.

Керкаын оһалө шоныдыс. Пөлатыс
зурк кылө летчис луһ код зор, ас кыөм
дөрөм-гача, дөдө.

— Шојтчө-жө, шонтысө!.. Узмөдчан-
һыд көһкө, повод-даыс тај узтөдыекөд-да?

— Лоө-һын, тыдалө, төрөдчывны, де-
душко!

Менө көлујөн і быдөн пыртис торја
вежөсө, чуланө.

— Тајө ветлысјасыдлы, ті-воклы, шојт-
чанін. Тонө кроват—һорөвтыһынгө поцө,
волпаца і быдөн. Мөдарыс, пөлатыс і пат-
чөрыс—јамцикјасыдлы.

— Аһныд-һө ескө?.. Ті буракө пыр
олысјас тани-да?

— Ми-өд кыкһад... Ем-жө-на торја ве-
жөс!

Јубујтча төдтөм местаһн, гөгөр вицө-
дала. Дөдө сулалө, мыкө нарадөтөм-жі
мы-лі видчысө.

— Дөдушка, ме думыс лөсыд тенад
оланіһыд. Локтигөн мөдар чој јурјывса-
һыс бі југөрыс зүлмүһи-да јона мем гажа
кажитчис. Сесеа тенад понјыд мијанлы шыа-
сис... А јона-жө-һын мыла гөлөсөн! Ме
важөн-һын тащөм увтөмтө ег кывлы. Вөр
морт-жө. Шыа вөр вылын аһыд һепмөт-
тө видчысөһ!

— Вөр морт, шјө, вөр морт. Вөрын
чужл—вөрын і кувны мед лоас.

Сорһитиг-моз ме пыр-на чатрасөі, вицө-
дали пыщкөссө. Стен тырыс пөтка бөжјас,
көјарас. Пөтөлөк бердөыс сін вылө уеі
өһөз адрывлыгтөм тор—уна вожа сур. Дө-
дөһыд каҗалис менсым сы вылө вицөдөмтө,
малыштис сетчө вицөдліг моз аһыс тон-
сө да ышловзис.

Ме чүмышти-код: мыла-һө тајө сур-
ыс ещөма ышловзөдіс?.. Јуали:

— Јөра сур, буракө... Ачыд кыјлін?

— Ег!

— Шјаныд?

— Менам шјаныс оз вөвлыһы... Өти
һыв вөлі... Оні сылөн һыв, Өлөһушка,
сөмын көлі.

Чүјмі. Көді-һө тајө јөрасө кыјлөма?

— Метөг тај кыјлөмабе... Сурли-жө ескө вөтлыныс-да... Ловја вывеси ачывли-и.

— Седушка, вај вистав меным... Вистав, коді кыјліс јөрасө?.. Кызі вөтлылин?.. Кушөм ловја јөраыс?..

— Он-кө дышмы кывзөмыс, позө-да. Заводитчытөзис дыр вичөдіс јөра сур вылө, бытөкө сур вывеси јурас босталө вөвлөмторјас јывеси.

Весигтө ввласыс төлыс лөнөма, шөңц лөбөдчө кывзыны сөдөлыс јөра јылыс висталөм.

* * *

„Коркө, том дырји-на, татчө овмөдчытөз, тувсов тујын өтнамөн кыјсигөн, өтө лунө петасјылөз *) весигтө өтө лов ез шед. Бергөдчы-нын петас лычнчабөс кыјны... Меным, зонмө, керка дорын мөз-нын јөрајас ројасег тыр паныдаеисны Мыј-жө? казаласы-кө—ылөз пышјасы. Лыјмөн еибөдчан—бара-жө казаласы да оз сурны. Мөвпаліг кості егаја јөраыс,—индіс етеныс,—ылөз-нын вөдма... Кыз-тај сөсөа чушнитис—төвзисны, бытөбө абу-и вөвлөмабе. Бура ескө жужыд лымыс вөлі-да, четчөлөмабе-да тујыс весег вөшласөб.

Төдмалі палыс тујырсө да мөдлунөз еновті. Коктујјас сөртөыс кујимөн лоисны. Аскінас кокнідік паскөмөн, лун-мөд кежлө запасторјөн петі вөтөдны.

Сіјө војө, чүдөм мыетис абу вөдавлөмабе, пыр өтмөз прыејөмабе-мунөмабе. Нөлөд лунөз сөсөа еіямөн ег ачыв.

Вөтөдөмыс-на-өд кушөм... Мыј ешыд мыскап... Лаз ношјыд пөлтчө өдјө мунсмысла. Он кут петны да лөдда дорө төкөтө ојбыртлан. Паскөмыд ез і удітлы космывны. Лыч-вылад лунтыр руалө.

Көјмөд луннас Гуркөс-ју куза бура уна мунисны. Меджужыд інсаныс сажөнкык кымын суда кырјө четчөмабе да прамөја шөнчымси вөлі. Көк сөвјасыс брунжалө. Миса, еташөм ебөсајасөс мөртлы һе-жө пөкөртинны-да,—мөртыд-тај вөновжык-на вөлөма.

— Јуыс-нө вөсөа алі мыј?

— Вөсөа. Ключөсө жуыд-өд оз прамөјөзис-и кеңавлы, муртса-кө шөндөдыштлас, пыр-и вөсөб. Ваас-өд туј воштөм вөсна шырөны.

Нөлөд луннас ројасег костіныс сүлі... Ег вөвјав өтөбө лыжны—абу-на уңөжитчөмабе.

— Војнас-нө јөрајасыс пыр-жө мунөны?

— Оз, оз, шөтчөны-жө. Сіз-өд шөјт чыв төгыд да ројастөгыд најө ылөзтө пышјыны оз вермыны.

Квајтөд асывнас нурјыштчөтөг-нын петі, крөшкі ез кол. Рөмдан гөгөр кујимансө сүі. Музөмабе. Кыксө ескө маті костөн төлкмі уекөдны... Көјмөдыс, етјө—бара индіс етеныс—бара-на ез сур. Култөзис-жө-и пөсө вөрсө јуі. Кык душтө војбыд пөштө месөтіннытө тырмис... Шамја лоі нарөснө вөчны—јајсө месөтінны. Отө јөраыс тыра вөлөма, пыц пјјансө бөпур улө гуалі, мед вөзө рөдыс јывмас дашөдны кутасы.

Аскінас көсјылі-нын бергөдчыны, еновтны көјмөдөсө да көккө бытөбө тојлө вөтөдны. Ег вермы пыксыны... Бара лунмөд кежлө жаритөм јај запас бөстө да вөтчыны. Луншөрјасөаң тыдав кост мыкөм. Суны кутла—чөпөсјылас, колышча—нөжмыштас—бара суыштла. Сіз менө сіјө пөмдөдіс. Көкјамысөд луннас—бара-жө-сізі. Лыч-өј чегі-да, лыјмөн выјасыс ылө жык-и вөдіс. Горшлунтө делөдө.

Кардјалі, кыз мыј вермі өшјөді. Ме вөрсі і сіјө вөрзис. Пузис өлөмөј... Чүкөрті медбөрја вынөс, шыблап лышнөј паскөмөс: шапка-ні, кепыс—дөрөм кежыс чөпөсјі. Пажын гөгөр сүөді... Көкјысөма меланө јурөн, көкјасөсө суркыналөмөн вөдөма...

Медвозча лунас тајөс каңавлі-да, медсасө та вылө задора вөлі. Бара вөча еін ачысым. Оні оз-нын чушнит, оз чөпөсјы... Вискас-өд сөмын кувгы.

Вөдөма. Рамынык, кевмысана еіңјасө вичөдө ме вылө. Лөбөдча лыжны да кызк

*) Кысыны петавлан лунса туј.

ог слöжмы. Снјасöј руалöма, кi-көкöј тiр-чö. Вiека кык сiн костас—пшщалöј зö-рö да сiн шöрас мшeннам веекала. Јö-ралöн чужöм кузасы сiнвасы турöбөн лeчö. Æерт, көнкö, гөгөрвöб бөрја здук-јас ловјөн олöмсö.

Ег вермы лыжны... Вөрґис еöлöмöј. Јö-ралöн сiнвасы, рамынiк чужöмыс, мiча уна вожа сурјасыс мөртчiсны менам iз-мöм еöлöмö. Сыркмунисны кiјасöј. Пш-щалöј үеi...

— Јöраöј, кол-жö ме сöрыс ловјөн... Гашкö-i мукöд вöтлыґејас пуґаыс мы-нап-на!.. Корe аслыд пöвтö, јывмöдчы,— сiнва ныр шуала сылы.

Кöкјамыс лун... Узöм-нi, еöјöм... Кöк-јамыс лун паскöм пöртчывлытöг... дөрöм кежыс... думышт...

...Друг нeылытi зөркеöдiс чүшкiг тыр-јi—бара јöра. Менам куґысыд дiвöстiс... Вiрекöбитiс, четчiс... Нöшта-на ме вылö чöвтлiс сiнјасöб, бытöкö јуалö: „вöтчы-лан он-нiн“.

Лöнiс. Кудeл код жежыд тошсö мала-

лиг тыр вiзöдö бвлaб, сур вылö. Лöбјасыс ескö вөрöштчöны-жö-да, нiнöм оз кыв.

Тащöм здук вылын быдөн вiрыд сувт-лас... Он лыет веегтö щöктыны... Кывзы-сан, оз-ö тајö лөн вылас кысаңкö јоцкы лыјöм шы... Онö-ö немид бвласыс здук кеклö пeтавлан тöлыс југöрулыс казавлы лыјöм јöралыс кокјаснас тiркöдчöмсö.

Оз. Нiнöм оз кыв... Нeкoдöс тöлыс вужөр үвeыс он казавлы.

— Те... Те, тош сорнас нуöмыд јöра-лыс уна вожа сурјасöб... Чужöм чукыр-јас костад зeбöмыд сылыс мiча чужöмсö, щaја нырвомсö... Кыґи-нö тенö гөгөрвo-ны!.. Абу ачыд лыјöмыд!..—Мöвпала Æeд вылö вiзöдiг моз.

Лöнiс... Нiнöм оз шу!

— Æeдö?!

Черöпсиґiс код, бытöкö ун јылыс пa-лaлiс.

„Нeкoр оз вуш!.. Четчiс менам јöраыд, гонгöдiс јурсö—вөрнуыскöд öтсудта лo-лi... Ок, јона-жö мiча!.. Быдөн кынмывлi мeста вылö, сeщöма сiјö меным кажит-чiс!

Леҕис сурҕассо сыли вылас. Мөд жөра-
ыс саҕавтөҕ четчалис сы бөра.

Пышҕис... Сөмын бөр кокҕассо сылыс
адҕыли...

* * *

дыр-на ме сени шенҕи.

Пышҕис... Мыҕла-нө?... Од, кыҕеөм пом-
еыс-и олам.

Леҕи... Мыҕла-нө некор вөрҕывтөм өд-
лөмөҕ вөрҕис? Мыҕла-нө ош вылө мунигөн
өблөм вөрҕөмла ог шөҕө вошлы—вөрҕы-
төҕ верма вискыны кык өин костас?..

Мыҕла мүкөд ҕверҕас бөрыс вөтлысөй-
гөн ташөм айөбөс ез лолыв?..

Көкҕамыс лунса... Леҕи!?

Журөҕ жувгө. Ачымөс гөҕөрвоны ог
вермы.

— Ез-ө чүдөм жөра вөв, менсым жө-
ратө нуысыд? Гапкө сы бөрыс вөтчөны-
жө-да? Пула моз рөкыд шөрө воис мөви.
ҕөдҕассан рөдҕөм вөрөҕ еолмуні сөнҕас
куза.

— Од, суасны-да кыҕасны-жө,—көҕ-
пышти өинҕасөн најө туҕнырлаң... Вөрҕи...

— Мыҕ лоас—лоө, сура жөраыд ме-
нам!..

Регыд ме дае лыҕнычаө воі. Нөшта-на
жонҕыка пуҕис өблөмөҕ...

Лыҕнычаыс тоҕкмытөм мортлөн-на—жө-
раҕас мозыс-жө четчалөма, вөсөгтө туҕыс
вошлаөө.

Ғинөм-нын өг кут вөжөртны, сөмын
өҕи тор төд вылын: лыҕасны... Көкҕамыс
лунса...

Ог төд, зев-ө өдҕө лоі вөтчөмөҕ. Шө-
кыд тиллө воөм мыет вель ылыс-на лыҕөм
шы кывлис. Сы бөрын сөсөа асым мунө-
мөс өг-нын төдлы. Дөрөмҕасөҕ тая быдөн

реҕувҕасас косаслөма-а, јајөҕ вөрөҕ ҕирҕы-
өма.

Воі жөра шуҕ вылө, малышти јурсө—
суртөм... Нөшта-на өдҕө чөпөсөі воҕлаң.

Пуҕас кості меным тыдовтҕис жөраыд.
Сурҕасыс. Муртса-на каҕали—ҕым кылө
кодкө лыҕис... Шҕын пias жөраыд саҕали.

Уөөма. Кокҕаснас тиркөдчө...

Ловсө өг-нын сулы, өинсө кылөдөма-
нын вөлі дinas воөм мыеті. Виҕөда, ҕы-
лын жөратө лыҕысыд сулалө. Јурҕисасөҕ
быдөн сувтлис—нывбаба!?

— Нывбаба?..

— Да, нывбаба!..—ышловҕитыр воча
виҕис.

Менам сетчө-и уөсыөма... Од, мүҕө-
мыс-и, кынмөмыс-и, щыҕ кынөм пыкөмыс-и;
менам кок јывсыд уөмөнтө вөлі шөдөма-
нын. Менсым жөра лыҕысыд—нывбабаыд
нөшта-нын памөч вывөыд воштис.

Од, кысө лөзөм прөмыстө нывбаба
лыҕис, өблөмөс ҕикөҕ вөрҕөдис менсым.

* * *

— ҕөдө... Шҕажнытө јуны, чукөст щөң
шоҕтчытө—сылөн Олөнаыс чуксаө ве-
жөс саҕын.

Ывлаыс мичавмөма, лөз-төдчө јүгдө.

Мі петім шҕај јуны.

(воҕө лоө-на).

КЫК БАНА ШАҶҶА.

(БасҶа).

Гөл јөз вылын ез ыждавлы Куз-ВаҶ.
 Пыр вөлі бур, пыр вөлі шаҶ,
 дај сорҶи сълөн вөлі
 Ҷик гулүлөн код мели.
 Ҷерт, тащом мортыд омөла ез ов,
 Быд рыт зев зила клубб ветлис
 дај уна indöd сени еетлис,
 Кыз колө сикасажаслые сөстөммөдны лов,
 дај шулис: „Абу ыжыд Ҷивө,
 Мӣ ставным-кө-пө пырам коллективө!
 Сен олөм вывтӣ бур
 дај југдас мӣжан јур!“
 Кор сесеа ВаҶо горто сетые воас,
 Мөд сорҶи сълөн гөтырыскөд лоас:
 „Ен кывлы, баба, те,
 Мӣј талуҶ клубјас сөри ме?
 Ме коллективө јөзсө щөктӣ пырны,
 Мед, миса, вежеас мӣжан оласног.
 Мӣ тазнад, миса, лөксө вермам зырны
 дај палөдам гөл војтырјаслые шоҶ!
 Ок, зев-жө ескө мүстөм өтув олөм,
 да служита ме, төдан, сизим во.
 Он понды сөрны, службаид оз ло.
 Со кущом менам полөм,
 Со мӣј вөсна ме дола тајө кыв:
 Мед нанасе коллектив!“
 Куз-ВаҶлөн гөтыр воча кайто:
 „Ҷерт, лоас теныд сөрны асыйд пайтө,
 да коллективад пырны—јенмөј виҶ!
 Мӣ сьтөг олынтам-на сиз!
 Выл керка текөд неважөн мӣ вөчим,
 Ем мӣжан вөв да лысана кык мөс.
 Мӣ беслы өмөј тащом овмөс течим?
 Мӣј мӣжанлы гөл јөз!“
 Бур верөс гөтырыскөд өткод:
 „Мем коллективид Ҷик-пө сұра сөт код!“
 Таз өтӣ кывјө уеисны Куз-ВаҶ
 да сълөн муса аҶ.
 Ез чайтны гозја олөмнысө вежны,

да воис сещөм кад:
 БыҶе, зонмө, шыбит кулак сама лад,
 Он көсјы-кө те вескыд вылө кежны.
 Быд сиктын вөсө коллектив.
 Куз-ВаҶлөн бара киссө мели кыв.
 Выл олөм торкыејассө јара сижө јорө,
 Став јөзсө котыртчыны корө,
 ВиҶ-мујас щөктө өтувтны Ҷикпыр:
 „Тан нинөм жујјавны-пө дыр!“
 Мөд луннас ВаҶо гөтырыслы шуис:
 „Ме мортыд, бабунөј, зев сұе,
 Ог өпӣ вуграв нӣ ог үз!
 Көт коллективө бесыд менө сұыс,
 да скөттө ез-на гижавлыны сен...
 Те кывзы, кывзы... черыд менам көн?
 Вај летчам картаад да начкам өтӣ мөстө
 дај кыкөн текөд сојам сьлые јаж.
 Мед кодлы колө щөгөдас гөл јөзтө
 дај вөчас налы мувыв рај!
 Мӣ сесеа вөвтө базар вылө нуам
 дај сени вузалам, ен пов—
 Сек коллективад сетны оз-нын ков!
 Јөј војтырлы мӣ со мӣј баба, шуам:
 Ҷик тујтөм вөлі вөв,
 Пыр чужјаеис да ырјанитис зев!
 Со Микол јортыд таз жө асөө шырис:
 Том чантө вузалис да бөстис уна өөм
 да сь бөрыннын коллективад пырис
 Гөл јөзкөд коллөдліны н м!..
 Кыз көсјөма, сиз вөчөма Куз-ВаҶлөн
 да сълөн муса аҶлөн:
 Вел өдјө быри палөн вөв да мөс,
 Көт сесеа вежа ваөн најөс рез!..

Кык бана шаҶҶаид-кө коллективад пырө,
 Сек шуныд сьлы дырө:
 „Мун татые, весас, небыд кывја ВаҶ!
 Гөл јөзтө ылөдліны шаҶ!“

Віет. Кочанов Јогорлѣн.

— Міколај, ђдјѡжык вѡтлы — горѡдіс тѡварышыслы Ваңѡ, дасвѣт арѡса дѣтіна. Термасѡны турунла, медым пемыдѡз, бѡр вѡны гортѡ.

— Воам! — горѡдіс Міколај да ђдјѡжык вѡтліс вѡвсѡ. Тѡвныр моз мѡдісны, сѡмын муркѡны-мунѡны, ѡтар-мѡдарѡ шыблалѡ лымсѡ вѡвјаслѡн кокыс. Пујас котѡртѡны бѡрѡ.

— Воіс тај, тіјан зорѡдыд, Ваңѡ. Возжык-кѡ сѡвтѡс, ен кол менѡ, шѡц мунам!

— Тпру-у — сувтѡдіс вѡвсѡ Ваң — Вај жѡ шѡйтчышт сесеа, Һедко, а ме сѡвтышта. — Туруналіс вѡвсѡ да мѡдѡдчіс весавны зорѡд.

Сіці-і шыблалѡ лымсѡ, кок улас зуртѡ — лажкјалѡ кын зорѡдыв. Весавеіс.

— Но, сесеа позас і турун шыблавны. Һещѡмѡн Һещѡ пластјас, тѡчѡ додѡ, ачыс лажкјалѡ быдѡн зорѡд вылын.

— Ок, кушѡм гажа да лѡсыд тап і овны: пѡлвоад тѡв шуѡлалѡ, кокулад кышакылѡны турунјас, быгѡѡ мыжѡ кѡсѡны вѡставны пѡлад. Һекѡд абу, оз мешајтчы, оз вѡд. А гортын?.. — Мѡвналѡ Ваңѡ — кокѡј вѡсѡг дыша вѡслалѡ кор муны гортѡ, а гортѡан-кѡ кытѡбѡ... Кѡѡ век муна... оз муз, Һі оз дышѡд. да... Гортын пудја гѡра быгѡѡ морѡс вѡлѡ пуктѡма, кор пукала гортын, пѡдтыны кѡсѡ.

Дыр-на таз мѡвпаліс Ваңѡ аслас „долыд“ олѡмсѡ сѡвтчіг моз. Чужѡмјасы пѡс-Һын кісѡ Ваңѡлѡн, абу зѡк коккѡі перјавны турун пласт да і Ваңѡлы-ѡд сѡмын дасвѣт арѡс-на.

— Те-тај, Ваң, век-на вѡгласан! Ме чајтѡ, мыј те менѡ колѡн-Һын-а — шшыңјалѡмѡн локтігтыр горѡдіс Міколај.

— Теныд лѡсыд жерјавныд, кор тѡнад выныд сүзѡбжык мѡсѡ, те бѡда-кѡ ескѡ ме вѡлі, вѡжѡннын сѡвтѡс. Вај, Һѡ поцкалам сесеа.

Зельда поцкалісны дод, зурка-зурка сѡмын кылѡ поцјаслѡн помны, а турунјас кышѡдѡны, быгѡѡкѡ оз шѡктыны тѡпѡдны најѡс — бѡрдѡны.

Вѡрѡдчісны гортлаң. Ваңѡлы бѡр дум вылас үеі мустѡм гортыс.

— Те-нѡ, Ваң, мыјла он Һекѡр пѡтавлы рытјаснад клубѡ Һі војпуко. Мыј гортад век вѡчан?

— Ен-Һын јуас та јылыс, Міколај, кы-Һын ескѡ војпукны, пікѡітныд кор он лыет гортад, — вѡча вѡіс Ваң.

— Ме чајта вѡлі, мыј те дышла он Һекытѡ пѡтав, а менѡ, бара, Һекѡд оз кут, вѡча асым уѡ-і кѡѡ кытѡ сесеа муна. Клубын зев гажа: јѡктѡны, сѡлѡны, ворсѡны, сѡлѡмыд быдон шѡц ворсѡ.

— А тѡнад-нѡ мам-багыд коркѡ вѡліны ез, Ваң? Кѡні ѡні најѡ? — јуаліс Міколај. — Гаңкѡ тѡнад ез і вѡв-да, морыс тѡдѡ тіјанлыс!..

— Кыз абу дыш тѡд, Міколај, сѡравныс менѡ. Мајбырлѡн Һынѡмыс абу шѡгыд да ме вылын тѡшѡтчан... да... вѡлі ез мамѡј?.. Мам мѡнам вѡлі зев бур, кушѡмѡс ме ог-Һын адчы Һекыс аслам Һемын. Кор думшѡта мамѡ дырѡа олѡмѡс, да ѡнја олѡмѡс, зѡк јуреіѡј сувтлѡ, — еінваыс дүлѡсјавны кутіс Ваңлѡн, гѡлѡсыс норміс, ѡшѡдіс јуреѡ.

Да... менам мамөј вөлі зев бур аң, өтi лок кыв ег кывлы ме сысаң. Асылын го-
жыштан, ворсан сесеа челақкөд: мачасан,
котралан, купајтчыны летчылан, некушөм
шог ме сек ег төдлы. Мамөлы отсаеі око-
та пырые горт гөгөр ужын. Мамөј менам
бырi век кезлө, кулі, коліс менө өтнамөс.
Сы бөрын менө боетіс ас дінас өтi озыр
морт—казакавны, пі пыддi-пө віза. Сө-
мын тај бөрјавыв понјөс моз кутіс віз-
ны-а.

Сiнваыс түрөбтiс чүжөмбан кузаыс,
вывтi лоі Ваңлы забеднө тајө төдвылө
уөдм бөрөі.

— Кор ме төдi та дінын олөмсө, да
көсјы мунны мөдлаө, менө зев јона кө-
заинөј нөјтiс да шүіс „Тенад-пө мамыд
етым ујжөза вөлі да сiјө-пө теd ковмас

ы ужалөмөн во кујим кымын, а те-
пө весіг он ужав аслад сојөм дон“. Ме
ужала пемыдыс пемыдөз, шөјтчывтөг, мед
ескө оз-нын себрыме ме вылө да өдјөжык
мынас мамлөн ујжөзыс. Ме ужые ог пов,
мем ужавныс окотажык па дінын олөм
дорыс. Сөмын тај...—ез вермы помавныс,
гөлөсыс өрi, сыркмунi бөрдзiс.

— Мыј сөмын? Вістав!—терыба јуаліс
Мiколај.

— Век пөјтө!—сiнвапыр шүіс Ваңө.—
Муртеа-кө мыкө оз кажитчы сылы, пыр
боетас гез мөтөк.

— Вот кыз вөлөм те олан, а ме ду-
мајта вөлі, мiса, теныд овеө дөсыда озыр
морт ордад—гусөнык шүіс Мiколај.—Ков-
мас тајылыс думыштылыны, көч кыз да
мездышы озыр кабыр улые, iчөт морттө
вөлөм повзөдлө, ылөдлө, мам ујжөзөн
нарөитө гөгөрвотөм детiнаөс...

Сорнiтiг костi i матыетчiсны грездө.
Ывлаыс рөмдө, көн сурө тыдалөны өшi-
нын бiјас, быггө iчөтiк козувјас. Керка-
јас понталөма небыдiк жежыд лымјөн,
быдлатi лаңтөма, шынытөв. Көн сурө сө-
мын увтыштылө пон.

II.

Асыв. Вөрсаясаң јенежө вачкө iчөтiк
гөрд југөр. Петө шондi. Јенежыс весасө-
ма, жежыд, быдлатi лөңөма. Гөгөр шы-
нiтөв. Төрытја пурга быдлатi тыртөма лым-
јөн. Струбајасыс вылө кајө щын.

— Четчы-нын, Ваң, шондi петө,—чук-
салө Ваңөс көзајка.

Ез ковмы дыр чуксавны Ваңөс, быр-
көбтiс четчiс, өдјө пастасiс-көмасiс да

мысөіс. Зев ескө вөлі чөскыд узыныс да
мыј керан, быч четчы чуксалөны-кө.

— Мун весав өдјө лымсө кiлчө вы-
лыс, боет зыр-да,—локыс горөдiс көзајка,
быггө Ваң вөсна лоі палөдны асыс ун.

Петiс Ваңө весавны лым, шыблалө
ылө, өдлөмыс радлө тажа асыв вылө,
вөр саясаң мытчысан гөрд шондi вылө,
өзјө өдлөмыс. Личалө морөсыс Ваңлөн
кор петас ывлаө ужавны, кор колө ас
кежас ывлакөд сорнiтны.

— Кор бара колө кујим воыс-а... Кор
ме верма еновтны тајө мустөм керкасө,
кор ог кут кывны көзаинлыс, бабаыскөд
увгөмсө,—мөвпалө Ваң.—Вот весавыс
лым, бара лоө пырны мустөм керкаө.

Нөжјөнiк пырiс бөр.

— Ештiс!?. Сiзкө вай пөртчыс да гын-
сапөг дөмышт, рузасын кутөма. Но өдјө-
жык вай, мыј јуртө өшөдөмыд, регыд бы-
гылтаннас сета... Сек небос палалан—го-
рөдiс Ваң вылө көзајка.

Ваңө пөртчысiс да кутiс гартны ныра-
гез, сы бөрын кутiс дөмыны.

—Тази-нө вөчөны нырагезтө? Чун кыза
гартөмыд, татчө-өд торк жынсө візiн, тра-
сiча, вот јемсө-кө сүјла чужөмад, кажа-
лан кыз колө ужавны!...—уекөдчiс Ваң
вылө да швачкөбтiс гынсапөгнас көзајка.

Нiнөм ез шу Ваң, куртчiс вомдорсө,
мед оз бөрдзы.

— Мед сакас!—мөвпыштiс асылс да
бөр заводiтiс дөмыны.

— Мун кор Васiлөј Ивановiчөс щай
јуны, пучө-нын...

Ваңө петiс көзаин дiнө да полiгтырјi
кутiс чуксавны.

— Васiлөј Ивановiч! четчы щай јуны,
пучiс-нын,—нөжјөнiк летөдө.

— Васiл... ез-на удiт помавны Ваңө,
кыз прыенiтiс чужөмас:

—На теныд ен палөдчы, кор оз ков,—
горөдiс көзаиныс да бөр нужөдчiс водiс.
Ваңө бөр мунiс шатлалiгтыр көзајка дiнө.

— Оз четчы Васiлөј Ивановiчид.

— Мыј?.. Теныд весiг дыш чуксав-
ныд—горөдiс көзајка Ваң вылө.

— Мун, чуксав өдјө, самөварыс көза-
лө!—бара горөдiс.

— Ме... Ог лыет, шуө: „Ен-пө палөд-
чөј—гусөнык шүіс Ваңө, гөлөсыс дрөж-
кiтө, вiдчысө мыј лоө.

— А те трасiча, дыш пон, на сiзкө
теd—колкөбтiс быгылтаннас Ваңөс да
ачыс петiс мужiкөс чуксавны.

Ваһлөн еһсыс толкө би савкһитис.
Пукәисны щәј јуны, кәһәин аһәис Ваһ-
һөбө пельөсыс, горөди:

— Мыј-һө сен жујвиһәм пукәлан, һи-
һөм өһ вөһ!? Мун өдјө вөв јуктав!..

Зев өдјө пәстәәс да пәтис ывлаө.
Ыжыда лолыштис. Котөртис гідһәө вөв-
ла.. виқөдө... өһөсыс воөса, вөлыс гідһә-
ас абу... Сөләмыс дргмүни. котөртис өдјө,
быд пельөсыс видәләс, быд кокутј куһа
котралис, некөн абу. Бөр котөртис горт-
лаһ. Сөләмыс четһө, оз лыет пырны кер-
каө, төдвылас өһи:—Вијас, әик вијас, оз-кө
сур талун.

— Мыј лөб, мыј виһтала!—һөжһөһикөн
пырис, јурсө өшөдөма, сүвтис порөг улө,
оз вөрәдһчы, видчыө мыј лөб вөзө.

— Мыј-һө та дыра!? А?.. Виһтав?!
Мыј өшөдөмыд јуртө!?-горөди Ваһө вьлө
көһәин.

— Вө... Вөлыд гідһәәд абу...—Муртса
кылөмөн шуис Ваһ.

— Мы-ыј?.. Абу вөв!.. Кытһө-һө вошт-
тин? да ме јур кучиксыд вөһа!—Уөкөдһчы
Ваһ вьлө көһәин да морөсәс чужјис.

— Мун, баба, гез өдјө вај! — горөди
көһәин.

— Вијас...—мөвныштис Ваһ, тојыштис
көһәинөс, төвһыр-моз пәтис ывлаө, бөре-
һыс көһәин—гезја. Ваһө оз веөг кыв, һи-
малө оз муас кокыс. Котөртис вадорлаһ.

Ји вьлө воис... думыштис: кытһө пыш-
ја?.. Көди мездас?.. Адәис пәскыд јукмөс,
уөкөдһчы котөртһы... Воис, думыштис. Го-
раа медбөрјаыс горөди: „Пәскыд јукмө-
сөј, Те көһ менө мезды лөк олөмыс!
уөкөдһчы јукмөсө.

III.

Шондһыс вьлыһ-һын. Југөрјасыс һы-
рөһы өһиһөд керкаө.

— Ој!.. Јурөс поткөдө. Ој... ва вајө.
Сотһө горшөј,—кылө Ваһлөн гөләс Мiku-
лај керкаһн.

— Јона-жө другө камгысөма вољк вы-
лад, сад быртөһыс лөма,—виқис Микөлај
бокас пукәлыс көһәинысы—Микиперлы да
пуктис Ваһлы плешас көһыд ва дөра.

— Абу тај өмөла и вөтчысыс шматкө-
дөма гез мотокнас,—воһсәстөм дөһнәтө
вермөма—збылыс шуис өһик мужик.

Микипер ордө воһсәһн күтисны чукөрт-
чыһы өиктса мужикјас да бабајас. Быдөһ-
лы вөли өкота төдһы кың һәлөн сүөөдыс
муртса абу сүјөма јукмөсө ассыс казаксө.

— Вај, Микөлај, виһтав кың мыј вөлә-
ма дөләһыс?—јуәлис кодкө.

— Мыјыс тајө мијан „толка“ мужикыс
пөгиһө воштөма тајө дөһнәсө? — јуәлис
мөд.

— Јортјас!—горөди Микөлај јозлаһ.
Ме тајө дөһнәһысыс өләмсө төдмәли пы-
дысаһжык төрыт-һа, туруһла ветлигөн.
Сөтһөһыс ме өг вөли төд, кушөма виқө
Ваһөс дөһит Иван-Ваһыд, чәјта вөли мыј
виқө лөһыда—оз өбөдһт.

Вөләмкө Ваһөс сiјө виқө әик кыһөм-
пөһыс да һөһта вөләм быд һиһөмыс
һөјтөи Тајө сөрһи бөрыһ сөтi ме аслым
кыв-мездыһы Ваһөс озыр морт кабыр
улыс, а һәлөн кабырһыс уһжыкысөсө зөв
чорыд. Сөһын ассым кывјөс ме өг уһт
збылөдһчы, һө-кө аслас крукаөһыс јук-
мөс дөрас, сiјө һөкор-һин ез збылмы. Та-
лун асыв четһи да пәтис ывлаө. Виқөда
да Ваһө котөртө зөв өдјө вадорлаһ, а
дөһит Иван Ваһыд вөтһө сы бөреә гезја.
Ме өдјө пәстәәс, чукөстi јортјасөс да ко-
төртим вадорлаһ. Воим вадорө да дөһит
Иван-Ваһыд бөстөма Ваһөс јукмөс дөрас
да гезјөн кулә-һөјтө. Ваһлөн плешыс
пөтө вiр. Став јукмөс дорыс вiрөс. Ме
пыр гөгөрвои, мыј думыштлөма Ваһө, со-
һын аслас шуд куһаыс абу удајтһөма...

— Ассө колө нөйтны розгайн—горөдіс кодкө јөз пые.

— Мі розгайн сійөс огө күтө нөйтны, а сетап сүдө таяјө став јөз німеаныс, мед сүдітасны сійөс. Сен, дерт, оз ошкыны гөл јөзөс нарғітөмыс.

IV.

Тулыс. Гормөма сынөдыс. Гөгөр лов-чөма—садмөма, сералө тувсовја шонділы маныд. Бығғө-кө ставыс гажа тулыслы візө ыжыд ағғө. Кытөнкө кылө зев өдјө горувлаң бузгө шор. Бадјас куест јывеап көпраеіг тыр сылөны лебачјас.

Міртуј куза мөда-мөд вежмөныс өдјө воелалөны кык том морт. Кыкнаныс ноп-јаөс. Ічөтжыкыс вөлі сапөга, еөд кожа гача, сеңдөм-жө пінжака, жежыд картуза, чужөмыс һумдөмакод, век бығғө көсјө серөктыны, чужөмыс вөлі позө лыддыны, мыј өблөмыс сылөн мыжкө ылө рад-лө. Морөсас кыкнаныслөн мічаө зірдалө «КІМ».

Ічөтжыкыс на пые вөлі Ваһө, мө-дыс—Міколај. Чужөмыс зумыштчөма-код. Чорыда воелалө. Сорнітө прөста—еңца, но сорнітны кө кутасны уж јылыс ыслөн сорныс зев колана—сек Міко-лајөс он өлөд.

— Ок... Міколај, візөдлы гөгөрыд—долыда горөдіс Ваһө—сеңдөм мем долыд. Ҷик вот тенө боета да век окала, со муса другој. Сөлөмөј көсјө четчыштны пыцкө-

сыс: көсјө төрөдчыны, көсјө леб-чыны со есіјө зозөјјасыс моз—варовітө Ваһө долыда.

Ваһө вөлі став пыцкөснас радејтө олөмсө. Тулыс көч гөжөм, төв көч ар—век Ваһө лүбитө, век сылы тыдалө ку-щөмкө сөлөм кыщөдтор.

— Аңа, аңа, Ваһө, оз ков вісталөм; сөмын те зик-жө-нын челад моз четчалан. Ывлаад те зик кычи вежөра код лоан. Нөл во сајын, деміт Иван-Васад өлігөн, он вөлі четчав таңитө, а өні бығғө тето-мін, кығ арад воін-да. Ывлавыв мічлу-ныд-өд абу-на аслад кіөн вөчөмтор. Пер-вој колө аслыд мыжкө вөчны да артмас-кө—вөлісгө лүбујтчыны сы ылө — збы-лыс вісталө Міколај.

Ваһө көзаныс мынөм бөрті колтчіс овны Мікіпер өрдө. Сіјө төвнас-жө пыріс комсомолө. Сүд сүдітс Ваһыс важ кө-занылыс нөлео шайт да шөпта-на турма-ын пукөдны. Сесеа Міколајөс да Ваһөөс ыстісны велөдчыны ШКМ-ө. Оні со бөр-нын мунөны грездө — школа помалөм бөрын.

— да, Мікол, зик-жө јөј ічөт дырјыд. Мыј, сек-кө ме јукмөсад пырі? Нынөм. Оні гапкө і буртор ічөңка еіктыдлы вер-мам сетны.

— Сіјө-д і ем, Ваһө. Мі венам став-сө. Оні-өд домсө мјанлы сетөма. Сөмын колө вермасны аслыным щөң кулакја-сыдкөд.

Ваһөлөн німкодла чужөмыс ломчө.

„Кос-жу“ дор. Зон еікт сулалө вөр шөрын! Голландскөй пача, зөм еігөра керкајас гич-пукөмаөе јоль пөлөн: барак-јас, гичнајас, контора, пывсан, лыд-дысан керка... Паскыд ота, аеросани код, кер жекаја додјас гичнајас гөгөр. („Шојтчөны“ ийнајө шөщ: өд абу кокни дас кернад өт-пырјөнтө голөдны-кыскыныыд утјөм-јичө-дөм тујөдыд.)

Рыт. Југалөны пујас кост өшиңјас, кыскөны, корөны шојтчыны муз керле-чыөс керкајас асланыс вевт улө, шоны-дө. (Төдвылад уөө важдыреа керлезөм-јас:—лыс чөмјын, лым пын чеврасөмјас... Бррр...—Өдјөжык естчө бi југөрас, кос шоныд инас!) Сетөни керлезыөјас косты-сөны, шонтысөны, пусөны, гортын моз уж бөрын өлөны...

Асылны пемыдөн-на мөдөдчөны уж вылө. Төвса лун жеңыд—өти пемыдсаан мөд пемыдөз лөө ужавны ородлытөг—шојтчөгтөг, сојышттөг.

дод-дасөны кыскасыөјас, мөдөдчөны пөрөдчыөјас асланыс деланкајасө. Тыдав-ны ывлаас күтас-да мед вөлі быдөн уж вылын дае. Мөдөдчөны уж вылө і субөт-ниқјас. Баракын муно переклыча. Коты-рөн-котырөн јуклөны уж вылө. Коди чера да палаа—пөрөдчыны, коди зырја—туј вөчыны. Мүкөдсө кер сөвтны додјасө, код-сүрө јон јөзөс мөдөдөны зорјасөн „бун-тујтчыны“. Быдөн инаеіс, быдөнлы уж сүрi. Гораа, гажаа разөдчыны вөр паста јөз. Лөнис казармајасын.

А сені вөрас муно „кум-кам“. Лозгы-сөны-пөрласөны пујас. Ылөз кылө „ө“ кай-төм кыскасыөјаслөн... Кос көчыд. Жуль-мысө-жугласө пу. Чөгјасөны увјасыс, раш. Шырөјыштас пөран пу увјассө ор-ча сулалан пујаслые. Колтан код сула-лан колө.

— „А јона-жө жугалө көзыд дырји-ыд вөр пуыд,“—төждысгтыр кодикө пө-рөдчыө шүө.—„Пөрөдчөмтө ескө колө кычкө шоныдјык лунјас кежлө лөсөдны, ещајык жугалас. Мыјда-өд убыткасө та-над аслыным-жө вөчам, артыштан-кө!—

да, јона-на ми өбөдiтам вөр пунымөс, јона-на і асынымөс ебөсыө вывти ужөдам бур ужалан колүј абутөмла. Но енлы... Ен жугласө те, вөр пуөј, ен лөгасө морт вылө жуглөмеыс, тыртөмеыс подуөсө. Час-тенө ми регыд-нын мөднөгөн, ідөра-пел-ка велөдчам, садјөрөс моз дөзөра виңны-сө кутам.

Вежеө вөрлеқан уж, вежеө выльногөн буржык вылө важыс. Но, сөмын лөз первојсө чужыштчыныыс мортлы, ембур-сө кыпөдыштны сылыс.

Тесаи-өд, вөрсан, культураыс мијанлы петас, выл вөр еіктеан важ жугыль коми еіктө летчас да выльмөдас, ловзөдас сiјөс. Со, адқан і кылан кыз вежеө-нын те гө-гөр!? Кушөм шыјас кылөны, кушөм мөви-јас керлезыөлөн те гөгөр кыпалөны?! Ом-өј важногса грабитана керлеқан ужын кышавлісны тащөм те јылыс төжд дум-јасыс?! Омөј воывлісны возын те дiнөз етащөм јөзыс, кодјасөс адқан те талун?! Мыј јылө дiнө-нө вөрас сулалөны тащөм бур керкајасыс, вөчөбны гылыд јi тујјас-ыс, нiмалөны-локтөны тракторјасыс, лыд-дысан иңјасыс і мукөдтор, мукөдтор...?! Бурмө, кокнаммө мортлөн уж, бурмө-кып-тө сылөн овмөс,—бурмө і сөлөмыс сылөн, те вылө визөдны мөднөг-нын күтө, оз важ моз нещыштны лөкыс.....

Төдлытөг лун колi. Бара-нын рыт. Чу-көрмө бөр керкајасө јөз. Леңасөны, пөрт-чысөны, костысөны, пусөны., Сојөм-јүөм бөрын—војпукны лыд-дысан керкаө. Рыт—прачык вөр еіктын. Керкаыс-керкаө, вөр еігыс-вөр еіктө ветлөны рытгорув кер-лезыө војтыр. Енлө, со гүдөк шы кытөн-кө кыліс. Горажык. Јургө-визывтө јаг паста музыка шы. Сөд гезјөн лүзгө лыд-ды-сан керкаө јөз. Төрыт кино, талун спек-так, аскi—бара мыкө. А чүкөртчан кер-ка лүбөј вөлөстөса театр залөс вевтыртас: ыжыд, жужыд, прөст. Воздук—сөстөм еір дука, кокныд.

Спектак возвылын сорныјас. Женiдик чорыд доклад iндустрiја јылыс, мөд—јен-лы ескөм јылыс да олөм быт јылыс. Јуа-сөмјас. Сорныјас панеө, вен. Лабөсөмјас сорны кост кывлө: өтитор, мөдтор-нө вөр-ын оз тырмы. Но вөрын абу еіктын код зыкыс. Төдөны, сөлөмнаныс кылөны бы-дөн, мыј ыжыд колана уж вылын ставөн. Сені важ еіктад јона венчөны, ештөны сы вылө-да, тани он, некөр дырсө, да-і нiнөмла, сiз ставыс тыдалө, воөса. Вен-чө сөщөмыс, коди кер дорас немсө ез ужав-лы. Дон улын?

— да кодi-нө мијанлы донсө содтас!? Öд төданныд—аслыным ужалам... ферт, төдам ми: сөкыд-на уж, еща-на уөө уж-алан доныс. Но төдам—кытчө ми мунам, кодлы да мыла ми ужалам...

Сышманы вес венласым кызыны том
 жоз, олбддны пöрыежыкжасбс, короны спек-
 так. Со кодкө рочыштіс кылö: „Шан!..
 Пом!... Подавај спектак і болше нічево!“
 Лөнöны. Кызöны. Серадöны. Вунöма вен,
 вунöма ас жылы ічөтік төжд. Шојтчöны.
 Программа војпуклөн куз, Сыктывканыс-
 лы аслыс оз уступайт. Спектак бöрын ы-
 лөм, трөңдчөм-ворсөм, а сы бöрын жөк-
 төм.

Сорөз нұжалі-талун ыттысөм. Жөктөм
 том жөзлөн ескө ез помаслы, ез-кө жөктыс-
 жасбс жөктыны радио радејтысөс. Радио
 талун фікөвінка. Муртса-на-өд талун і
 чужі. Но „пыртөма“-нын. Пыртысөсөсө
 лоіны—керка бердын сулалыс өтка кон-
 да да жол дорын вугралыс пöрысөс. Öнi
 најö зев шапа сулалöны тыдов кост өтмө-
 да-мөдөыныс, төдöны асөыныс донсө: „өд
 быдөн, быд локтыс морт татчө керкаас
 пырiгөн на вылө вижөдліс, кыз најö жі-
 чөмаөсө ыргөн сутуга везжөн. Тöрыт-на
 најö нiнөм тужö вöліны, а талун со
 „культурнөжө“-нын.

Топыда жмитчiсны радио пель дорө кыс-
 зысөс. Торгөддөмаөсө пельлы воча асөыныс
 пельнысө. „Енлөј!.. Кылö!..—Ооз...“

Сыр первој ытсө ез адзыны Кос ју-
 дорса вөрлезан өікттө Мөскуа ны Ленин-
 кар. Да кыс-нө зонмө сразу адзыны сурс
 верстжас сажы! Көн-пө сiжө-і ем?! Неку-
 щөм план карта вылын абу пасжөма-да!
 Медбөртi ачыс-жө Кос јудорыс корөс да
 жітчiс Мөскуаыскөд-і, Ленинкаркөд і за-
 гранычакөд. Кең кыза вежөс сажын моз

кутiсны кывыны кытыс-кө сөрнiјас... Вөс-
 өс, пiетi пель розыс.

—„Вөсөма Војпеллөн

Тупжөса пельс.—

Кылө вес Ејфелөс *)

Комі му пельс“...

Сыр кызöны керлезысөс, кытчөз зі-
 көз музныс да унныс оз лыкы. Лөн. Сө-
 мын вежөс сажын, мөдарас кылө субөвнi-
 чайтысөс голбдчöны шына шыныкжасөн да
 зуджалöны-кеслöны чернысө аскiа лун
 кешлө...

Асја вој. Узöны муз керлезысөс војтыр.
 Сущ уөмаөсө жоқ вылө мiјан ШКМ пі-
 жан. Сөрөннiс кылө: „еөј, кеш!.. пөрі“... Лөн-
 налө вочасөн радио пель. „девиданыа!“—
 Небыда лажкытiс Украина... „Вөсө доб-
 рога!“—орөдiс Ленинкар ОдР. Назөнiк
 назгiс-вiеталiс медбөрја јуөрјас „Комiн-
 терса“ важ төдса радио јорт. Лөнöны і
 загранычажас вочасөн. Нул вылын сулалө
 радио стрелка: зік-нiн бытөтөкө кытысөкө
 полуссыс кылыштө: „ал-ло!“—„Но некод-
 нiн кызысыс, абу вес лов,“—өла ме
 сiјөс.

Чөтчiс-нiн кылө Педөра стөрөж—лом-
 жөддө көрт пач да асөыс „задааныө“ тыр-
 тө, вiт пудја самөвар куб көзыд жол ва-
 өн...

довжалө-шенжө ывлаын кос, антенна
 сутуга ылөмсө өтнас-нiн кызө, да тор-
 гөдлө пельсө жол дортi котралыс көч.

*) Ејфел—радио башня Парижын.

Ч. Ғ.-В.

Кызыл оі Сыктывкар

Сыктывкар історіяма 1930 во зев тѡдчана во Медвоzza паравоз сѣвосткѡн Сыктывкар-Пинг кост кѡрттуй вылын жургѡмыс, Кардор-Сыктывкар кост лебадан аероплан пропельеряслѡн ыжгѡмыс уѡ Сыктывкарлы 150 во тыран во вылѡ. Сыктывкар карѡн лѡі 1780 воын:

Тажѡ ставыс шѡктѡ вѣѡдлыны Сыктывкар історія вылѡ.

1600 да 1608-ѡд вова „пітсѡвѡй ыгајасын“ тыдалѡ, мѡж 330 во сайын ѡнја Сыктывкар местаын вѡвлѡма Уѡчысола погост. Погостын вожыкскѡ вѡвлѡма вѣчкѡн служытыяслѡн 4 керка, сотскѡлѡн ѡтѡ керка да „шѡр“ крестаналѡн 6 керка. Ставыс 11 керка. Нейжыд пу вѣчѡ бердѡ, Сыктыв жу пѡлѡн куцкыртѡм тажѡ керкасыс вѡлі кытѡн еурѡ суалѡны. Таме почѡ аѡчыны, мѡж секі некушѡм улѣјас ез вѡвны. Погост бердѡ вѡлі гѣжѡдѡма 3 еікт да 12 пѡчѡнок. Тажѡ еіктјасыс да пѡчѡнокјасыс воше-воѡ кутісны лыднас содны: 1648-ѡд во кежлѡ вѡлі-ын 24 еікт да пѡчѡнок. Уѡчысола погост, сы дѡпѡ јѣтѡм еіктјаскѡд да пѡчѡнокјаскѡд лѡі Уѡчысолскѡј селѣнѡнѡн. Вожыжык тажѡ еіктјас пыщѣыс мукѡдыс пырысны Сыктывкарѡ, мукѡдыс торјалісны аеныс торја еіктјасѡ (Чѣт, Кѡщѡн да с. в.).

Уѡчысола погостын олыѣјас секі вѡлі ужалѡны вѣзму бердын. Сені вѡлісны ставыс крестана. Вееіг Сухановјас (код рѡдыне бѡрынжык петісны Коми му історіяын тѡдса Сухановјас-купечјас) лыднысѡны вѡлі „шѡр“ крестаналѡн. Вѣзму бердын ужалѡм да еікт вѣѡм кычѣ, Уѡчысоласа олыѣјас вѡлі кыѣѡны (прѡмышлѣјѡны). Сѣз, ѡтѡ перепіснѡй ыгаын гѣжѡма, мѡж сені олыѣјаслѡн ем 280 ѡс. Најѡ вѡлі мынтѡны ѡбрѡксѡ собѡл, ур, чері кыѡмыс да с. в.. Та кычѣ вѡлі мынтѡны подат быд ѡвмѡ прѡмыслјас еерте да нуѡны мукѡд пѡвѡноетјас (јам кутѡм, ветлыс-муныс-јаслы вѡв лѡѡѡдѡм да с. в.).

Уѡчысола погост вѡлі пырѡ Јеренск (Јаренск) кар улѡ. Сѣјѡ кѡт-і ачыс вѡлі нейжыд карѡн, сѡмын сені вѡлі веекѡдыне војеводалѡн центр. Јеренскын вѡлі војеводалѡн керка, срезжѡј керка, таможеннѡј керка, госуларствоса каченнѡј жытѣнк да кымынкѡ лавка.

Срезжѡј керкаын воєвода вѡлі нуѡдѡ асныс ужсѡ. Воєвода ѡтнас кыын вѡлі граждаскѡј да воженнѡј власт, та вѡсна сылѡн мукѡд дырјыс вѡлісны-і војска. Воєвода вѡлі олѡ асла веекѡдлан крај ѡм вылѡ. Тасаы вѡлі мунѡ вѡт да „кошта“ (воєводаѡс да сылы ѡтсасыѣјасѡс вѣѡм вылѡ сѡм) чукѡртѡм. Најѡ вѡлі вѡттѡ да „коштатѡ“ перјѣгѡн јѡна крагајтѡны јѡз вылын.

Вѣчкѡн веекѡдлѡм кычѣ, ставыс вѡлі воєвода кыын. Сѣјѡ вѡлі војскаѡ набор вѡчѡ, сѡталѡ жалѡван-

нѡ, мѡж вѡчыѣјасѡс, пыщјалыс салдатјасѡс да рѡз-бѡјјасѡс мѡждѡм да с. в..

Воєводалѡн властыс паскалѡ вѡлі уѣздувса став олыѣјасыс вылѡ.

Олыѣјас јѡна асвыланыс лептісны воєводалыс да сылы ѡтсасыѣјаслыс нарѣтѣѡмсѡ, а податјас („тыгло“) вѡлі ѡкѡѡ гѡлмѡдѡны јѡзѡ. Та вѡсна уна крестана вѡлі шыблалѡны керкајасѡс, вѣзмѡс да пыш-јѡны војевѡда оланінеаы ылѡжык (тујномсѡ мед оз аѡчыны) лѣбѡ мунлісны Сѣбырѡ. Та вѡсна-лѡ-і Уѡчысола селѣнѡнѡн кычѣ-і мукѡд еіктјасын вѡлі уна пустујтан керка (інѡны „пітсѡвѡй ыгајасын“). Мукѡдыс еѡкыд пѡвѡноетјас, сборјас да вѡтјас вѡсна петѡны вѡлі „паскыд туј“ вылѡ да котырѣтѡны торја шајкајасѡ. Офіціалнѡј документјасын најѡс вѡлѡм шѡны „вѡрјасѡн да рѡзбѡјјасѡн.“ Тажѡ шајкајасыс вѡлі уекѡдчывлѡны купечјас да „правітелствоса“ чѡновнѣјас вылѡ да вѡчѡны на вылын расправа. Мукѡдыс вѡлі уекѡдѡны ветлыс-муныѣјас вылѡ да кѡч кѡдѡс кунѡѡ грабѣтѡны.

Кѡт-і Уѡчысола погостса олыѣјасын вѡлі еѡкыд ѡвнысѡ, налѡн лыдыс пыр ѡтарѡ содіс, погостыс ыѡдіс. Талы јѡна ѡтсаліс Уѡчысолалѡн Ежва да Сыктыв жујас ѡтласанінын сулалѡмыс. А секі ветѡнысѡ сѡмын вѡлі жујас вытѣ: голѡмнас пыжјасѡн, а тѡвјаснас вѡвјасѡн. Нѡбѡѡм-вузасѡм кутіс паскавын. Уѡчысоланын олыѣјас вѡлі вузалѡны ѡверкујас, ур, ѡбла да с. в..

„Пітсѡвѡй ыгајасын“ інѡм „шѡр“ олыс крестана Сухановјас „пріродайн сѡтѡм асланыс еуелуѡн“ (кыч шудіс велѡдѡм пуѡшественнѣк доктор да академік Лепехін) XVIII нем заволатѣтѡн пѡрісны-ын тыр купечјасѡ Уѡчысола селѣнѡнѡн пѡбасап-вузасан јѣтѡдыс нѡшта кутіс паскавын Уѡчугкѡд, Лѡлскѡд, Солычегѡдскѡд, Вѡлѡгдакѡд да с. в.. Вузаланторјыс меѡсѡ вѡлі ѡверку.

Мед секѡ унжык бостны пѡлза, Уѡчысола селѣнѡнѡ правітелствѡ лѡѡдѡс таможня. Таможналѡн вѡлі мог—унжык бостны пошлѣна селѣнѡнѡ вѡјан да сетыс пуан вузалаланторјыс. Вузасан пошлѣна кычѣ таможня вѡлі чукѡртѡ пошлѣна туруныс, пескыс, гырыс пыжјасыс, кучыкыс, ѡѡгѡдыс да с. в..

Уѡчысола селѣнѡса тажѡ таможнясѡ вѡлі тупкѡма 1753 воын.

Суханов купечјас сѡѡмѡѡ озырмісны, мѡж вѡчысны вѡна да пиво пуан заводјас, лѡѡдѡсны вѡна пѡгрѡбјас (Чѡвју дѡрѡ), мелныча, бѡетісны ас кыаныс Уѡчысола селѣнѡнѡ гѡгѡрса став буржык мујасѡс. Сухановјас дорвыс кутісны сетны тырмыѡн вѡна Јаренска да Уѡчысола кружечнѡј двѡрјасѡ (таѡѡм гѡра нѣмнас вѡлі шѡсѡ госуларствѡлѡн кабак,

кони вузавлісны вінась). Такіод шіщ Уцьсысолаын сені ез вів нібіті велібчан заведеньі ні школа.

Сухановяс асланы мўдерён, пёржаслёмён да еўслунён бостісны кабалаі меставывса крестанаіс да кышалісны асыньс озырлунён. Најё керкаын лоі езые да зарні пўсуда, жемчўгяс, парчаа паскёмјас, „заморскёј вінајас“ да с. в. Сухановјас озырлун јылне сорнысы вёлі паскалёма влё Комі му сажё,

Тајё сорнјасыс 1739 воеа мај 10-д лунё најё-дісны Уцьсысола сельеньёі кушмёікё тётём јёзёс (гашкё-і Сухановјасён голмёіём меставывса ольејас пёвсые), кодјас Ежва катыдеаь локтісны пыжјасён да уекёдісны Сухановјас керка вёлё. Очі воксё Сухановјасе—Іван Опонасьёвічёс—пыр-жё віісны, а мёд воксё—Петыр Опонасьёвічёс—јона нётісны. Сухановјас керка вёлё тајё уекёдчылігас вёлі віјёма кружечнёј дворса „бурмістрёс“ (управљајущёјёс), таможняе служачёјјасёс, Сухановлые нывјасёс, служасёс да Сухановлые челаёсё велёдые крестанін Остановёс.

Сухановлые озырлун пыщыс мькё мындасё габрітёсны, мькё мындаыс сотчіс бын.

Сёмын тајё лобмторјас ез чікёз бырёд озырлунсё Сухановјаслыс. Најё кыи вёлі медбур вічмуыс, скёт да мукёдтор. Сухановјаслён челадыс—Јельсёј да мукёд—воцё-на кутісны купечавны да важ моз-жё ческёдны јёзёс—лоісны став Комі муас кёчачн-јасён. Пўтешествннїк Лепехн серадёмён вёлі шуё Сухановјасёс „комі князјасён да господарјасён.“

Со кычі Лепехн вїставлёт та јылне (Бостёма „Путешествнї“ дньевнїкёс чїнталёмён):

„29 июля (1771 года) приехали в славную зырянскую сельтьбу, Устьсысольским погостом называемую. Да и по истине село сие у всех зырян в особенном почтении...

Домы в нем отменнее пред другими селами и построены две каменные изрядные церкви, одна во имя живоначальные троицы, а другая покрова пресвятыя богородицы, но не храмы сии вперями у зырян почтение к сельтьбе, но живущие в ней богачи Сухановы прозываемые... Проворство их в торговле обогатило их и сделало зырянскими князьками, каждый зырянин составляет их как бы продного крестьянина и все его стяжении почти принадлежат Сухановым. Они их задатчивают на хлеб и на зверинные промыслы, и после собирают все их житье, бытсье, богатство... Зырянские сии господара (серадёмён пасјё Лепехн), хотя записаны в число Велико-Устюжского купечества, однако живут в сем отдаленном месте от города (Устюга) и страха, который они почасту претерпевают от пьезду разбойников не может преодолеть их вкоренившегося над зырянами господствова-

ния. Сему страху так они подвержены, что и малолюдный мой приезд наделал им много сует и я с великим трудом мог добиться, чтобы допущены быть пред лице сего зырянина... *)

1771-д воын Уцьсысолаі волыс академік Лепехн тајё кывјасыс тыдалё (сіјё Уцьсысолаас вёлі вё војдёр Уцьсысольск карё пёрттёз), мьј сетчёс ольејасыс (унжыкыс крестана) економїка боксаыс вёлісны Суханов кабыр улыньс. Суханов аслас мўдерлуннас да пёржаслёмнас, наь вёлё да прёмьсјас вёлё задаткїјас сетадёмён вёлі гартё аслас везён крестанаіс.

1708 воын Петр I јукіс Росейјасё 8 губернаулё. сетчё індаіс губернаторјасёс. Губернајаслён лыдыс пыр ётарё кутіс содны, адмінїстрацівној јуклёмьс вежласны. Міјан Комі му кутіс пырны Вёлёдаса губернаулё.

Вёлёдаса губерна торјёдём (1780 воын) да 4 вьлкар (Лалск, Нїколск, Красноборск да Уцьсысольск) востём муніс ыжнд торжествон. Торжествоясыс мунісны јул 2-д лунеаь сеньтабр 3-д лунёз.

„В продолжение всего торжества в Вологде угощасемо было здешнее дворянство, также и купечество обеденными столами у генерал-губернатора и вице-губернатора, даваны были в разные числа балы, концерты, маскарады и комедии. Разные угощения делаемы были и по областным городам... В прочих городах, при открытии их, богослужение по два дня совершали местные протоиерей, в присутствии назначенных от генерал-губернатора чиновников“ *).

Уцьсысольск кар востігён (1780 воеа сеньтабр 10-д лунё), купеч Суханов керкаын, воліс губернатореаь торјён мёдёмём чїневнїк Жеребцов. Ферт. вёлісны молебенјас да мукёдтор... Сёмын најё вунё-дісны корлыны медыжнд кёчачнёс. Ніёті крестанін ез вів тајё торжествояс вылас. Мьјнё секі вёбісны ужалыс јёзыс, кычі вічёдісны кар востём вылас?

Та вёлё вочавічам Пўшкін кывјон: „народ молчит“. Војеводаяс пёрадоқјасён вунёдём, Сухановјасён топёдём да ёдтортём, ужалыс јёз секі негытчё ез шыаселны адмінїстрацівној веекёдём лёсёда-лігён, натёг вёлі тајё ставё вёчёны-да, кёч ескё-і Уцьсысолаіс карё пёртїгён сені вёлі-кн ольемыс 857 мужїк да 870 нывбаба.

*) Вічёд нїга „Путешествие Ивана Лепехина академика и медицинны доктора по разным провинциям Российского государства в 1771 году. г. Санкт-Петербург, стр. 272-273. „в главе“ Уцьсысола“. Тајё нїгаыс ем Комі мучејса архівној бібліотекаын.

*) Вол. Еп. Вед. № 3—1867 года.

САН АНТУС ШОРТУВИҢ КОРҒО.

Пармазон.

1929-өд воға 12-өд № „Ордым“-ын пөтис крөіка Сан Антуслөн Гыла Вағ „Мунһны“ поэма выло. Ме думығ, крөік кыт-сурө төдөмөн зөблалө да корөө шөрту-виҗ. Вөскыда оз көсҗы шуны, кыщлалө. Сіҗө омөл.

Кор лыддан Гыла Васлығ „Мунһны“ поэма, еінвоқтыд вуҗөрвиҗас став бвлывылыс Коми мулөн. Тыдовтчыласны Гыва, Удора, Сыктыв, Ежва, Тундра да Комму. Быдөн долалөны долыда: вөрваыс, еікт-җасыс, јөзыс, сынөдыс, шондіыс. Некод-лы абу нұжда ғи шөг. Поҗө шуны—гө-жөма долыд формаөн. Кылөны сылөмҗас, долыд сорнҗас. Ставсө течөма сіҗі, мыҗ важыс колі, сөмын колө вермағны. Мунһны вөтөн (көдҗас?), сылөны Ғөрт, најөс колөдөісны муніғаныс кыҗ колө, бөрдө-мөн. Кодлөн мамыс бөрдө, кодлөн—муса-ыс. Уна еінва петліс. Сы јылығе шуө:

„Кыз лысва көтөдөіс еін,
Чышҗанас ез вөв кос ін.

Ғөрт, тајө муса ныв јылығе шуө. Бө-рын шуө, чышҗаныс ез өтілөн көтаслы:

„өтілөн, шуі ме,—ставлөн.“

да... бөрдөны мамҗас, чөладҗас, гөтыр-җас. Сөмын мунығас оз бөрдны. Тајө збыл. Овлөны шөгҗас колөдөігөн. Гөртө колөҗасыслы ез-жө вөв мыла. Револют-сіҗа кадад да і војдөрсө гөлҗаслы вел өкөкыд вөлі. Гөлҗас шығ-неөө пөт олоны, а кулакҗас налыс самөварҗассө мөбө бөрҗа мөснысө пуд-мөд һаң выло һөббалөны. Сені, Ғөрт, јона сылөмҗас гөлҗаслөн ез вөвны. Сылысны-кө—сылысны озырҗас, ку-лакҗас. Налы гөл јөзлөны шығалөмыс магт вөлі. Кодҗас сылысны? Тајө вөт мор-тыс алі став јөзыс? Кыҗі гөгөрвөны та-щөм кывҗас мөд јукөнеыс:

„Пармаыс, пыщкөсөыс морөсөыс,
өдлөмөыс,
Шывгыны, визувтны сыланкыв
мөдөдчөіс.

Јуркөйтлас, лөһыштлас чөв—
Овтыштас өдлөмөҗ төв...
Тащөмі комілөн сылөм...“

Ме чајта, тајө куплетас сорнө мунө став јөз сылөм јылыс. Вөскыда-өд шуөма: „Тащөмі комілөн сылөм“. Вөт мунығас-кө сылысны, колі шуны ескө: „тащөм вөт комілөн сылөм“. Вөт морт јывөыс мөд куплетас торјөн кайтө:

„Сылөны мунығас, сылөны вөтаныс,
Јуркөйтлас сыланкыв—чашмунө парма
вөр,

Черөбтас тракөйтас јур...

Татыс тыдалө—комі јөз ставнас сы-ліс. Ғөрт, гөлҗас кос вылад сылөмөн му-нісны. Сөмын гөртас колөҗаслы нұжда-ыс јона код вөлі. Та јылыс, кыҗкө, автор вунөдчөма. Некеыс вөсіг еін вылад пөшгөі оз уелы комі јөзлөн өкөкыд оломыс, ас кост вермаөмныс озырҗаскөд. Ёк олом јылыс өтілаын качтыштө јуаліг моз:

„Шығлуңсө, кынмөмсө
Коді ез пык?“

Сөсөа ачыс-жө вөчакыв вөҗө:

„Адҗылім көзүд лун,
Төдлім і шығ...“

Шығ оломыс мыҗ вөсна, мыҗ вөсна „карчкөдім кач“ да мыҗ вөсна „нодҗа до-рас“ олім—оз прамөҗа јүгдөд. Сөмын по-чө гөгөрвөны сөс, көні шуө: „нарөтөчөіс олом уна еө во...“ Со, оломыс нарөтөчөма комі јөз вылын, а абу торҗа јөз, торҗа класс. Вөсіг татыс сіҗ поҗө чатны: нар-өтөчөіс Коми оломыс Коми јөз вылас, кул-

туралан кысытөмла, лѳб култураас шырны пышжалөмла, лѳб кодкө нарѳтѳчѳс торја натсѳја. Та жылые весѳг өтѳ вѳчөн абу тѳдчѳдыштөма.

„Мунөны“—ын мыј вöсна вѳт мортыс мунөны? Кодјас: гөлјас, озырјас? Колө тѳдмавны. Медвоzza јуалөм вылас воzza гѳжѳдјасыс оз вѳставны, а бѳрјаас тыдалөны тыш вылынөс. Тајѳ гѳгѳрвоана. Мѳд јуалөмсѳ некөн оз казтыв да ковмас лептыштлыны гуса мѳвпјассѳ авторлые да тѳдмѳдны. Комѳ јѳзѳс Ілля Вае оз јансѳд мыреыс да мыреытѳм (кулак) вѳлѳ. Ставсѳ лыдѳдѳ мыреыс јѳзѳн. Сылөн ставыс ѳткод јѳз. Абу некѳд увтыртѳм нѳ увтыртые, некѳд оз нарѳтѳчы нѳ, оз зескѳд нѳ. Сѳмын олөмыс нарѳтѳчѳ Комѳ јѳз вылын. Ілля Вае погөн сѳјѳ нарѳтѳчан олөмсѳ вермас жүгѳдны:

„Кѳјасным гадѳда—
Тѳдлѳма уж,
Мѳјанѳс венны
Некѳд оз куз.

Еща-на тајѳ куш индөмыд венны да жүгѳдны. Колө индыны, кызѳ нарѳтѳчѳмсѳ жүгѳдны. Немныс комѳ јѳз коссѳ оз вескѳдлыны, мыреѳны, кѳјасеыныс гадныс ез бырлы, нуждаыс, шыгыс оз мынлыны, паччѳр пыдѳдѳ „нодја бѳ дор“ унжыкысѳ, но век-жѳ југылдун адзвылытѳм вој вѳлѳ. Мыјла сѳјѳ вѳлѳ? Код вöсна? Оз вѳстав, кыщѳвтѳ. Оз-ѳ тајѳ кыщѳвтѳмнас сѳјмѳст нарѳтѳчан оласногѳс комѳ еѳктјасыс? Оз-ѳ став комѳсѳ лыдѳды нарѳтѳтѳм јѳзѳн? да пѳшгѳ сѳз. Кор аскѳст војна помасѳма, жежыдјасѳс вермѳма, Ілля Вае чайтѳ, мыј:

„Комѳын кусѳма тыш—
Јежыдлөн чегѳма гыж...“

Сесеа оз-нын ковмы некѳдкѳд возсасыны нѳ вермасыны, поzѳ уж бердѳ бѳстчыны. Олѳм кѳлѳса бергѳдчыны пондѳс. Онѳ сесеа, жежыдјасѳс-кѳ вермѳм, нѳнѳм повны. Тыртам тѳвар-наѳн Комѳ муѳс, јѳзлы лычыджык лѳѳ. Таzѳ мѳвналѳ автор, кѳнѳ гѳжѳ:

Наѳн тыр Комму,
Печера тас,
Став Комѳ му выв
Парма і рас.

Сѳмын өтѳ тѳвар-наѳ тыртѳмнад онна вермы култураа, долыд оласногтѳ

вѳчны да мезмыны нужда шогыс. Сы вѳлѳ колѳны коејас важ оласногкѳд, кодѳ оз леz петныс вѳлѳ вылас, падмѳдѳ вѳллаѳ мунысјасѳс, „жежыдјасѳтѳ“ вермѳмнадѳд важ нарѳтѳчан оласноглѳн лѳсѳдѳм вузјасыс ез-на перјысеыны. Вузјас перјалѳмыс кѳстѳг оз вермы мунны. Сѳјѳ вѳлѳ колѳ тѳдны авторлы. Сы жылыс, пелѳсѳув із пыдѳдѳ колѳ пуктыны торја јукѳд бѳрја помас лѳбѳ „бѳрја сѳлѳмас“. Автор медеасѳ петкѳдлѳма бѳвлавыв ежыслыс мѳчлунсѳ. Гражданаса кѳст војналыс худѳжество полотно петкѳдлѳм пыдѳдѳ артѳма Комѳ му, став мѳчлуннас да худѳжествонас, куцѳмѳс вермѳ петкѳдлыны, гашкѳ, сѳмын Ілля Вае. „Мунөны“—лѳн колѳма сѳмын, кыз шуласны „рожки да ножкѳ“, кыз тушасыс, ме думыс, „Комѳ мулѳн“. Нѳѳтѳ оз казтышт ројас жылыс нѳ озырјас жылыс. Фѳгурирујтѳны вѳт комѳ лыјеыс да жежыдјас. Јежыдјасѳс „вообщѳ“ јѳтѳма, а вѳт комѳсѳ торјѳн да абу казтѳма нѳм нѳ ов. Та вöсна кызкѳ серпасыс артѳм гудыр ру пын. Јѳклуннысѳ жежыдјасыс кыв нѳ жын абу пасѳѳма. А кымын мортѳс лыјлѳсны, мучѳтѳсны да мукѳдтор. Гражданаса кѳст војна дырјѳ бѳвлавыв мѳчлуныд оз јона иѳтересујт јѳзтѳ. Сѳкѳ вѳлѳ колѳны кое вѳлѳ ыштѳдан, вынјѳрмѳдан горјас. Та пыдѳдѳ авторлѳн выјѳмѳс натсѳоналса горјас (поzѳ-кѳ сѳз шуны), кѳнѳ вѳзаалѳ Комѳ мулыс мезмѳм лунсѳ:

„Вѳза ов, Комѳ му, вѳза ов, чужан му!
Вѳза ов, асѳвлѳн медвоzza југѳрыс!
Вѳза ов, парма і вѳр!
Вѳза ов, тунѳра і кѳр!
Вѳза ов, зѳрдалан шондѳ!
Вѳза ов, вѳлыс-вѳлѳ олѳм!
Вѳза ов, воzѳ мѳ мунам!

Сѳмын мезмѳмсѳ тајѳ кывјыс колѳ гѳгѳрвоны кыз натсѳоналса мезмѳм, асѳвынјѳрѳн мездысѳм, а абу револуцѳјаѳн етѳм мезлун. Тани Прометѳј (кызѳ Сан Антус шуд Ілля Ваеѳс) ѳеуна грешѳтыштѳ Октабр револуцѳјаѳс пыдѳдѳ пуктытѳмѳн. Тајѳ „вѳзајас“ строка вылас грешѳтѳ щѳц і крѳтѳк Ілля Ваелѳн—Сан Антус, кѳнѳ шуд: „Вѳза ов, вѳлыс-вѳлѳ олѳм“ кывнасѳ пѳ Ілля Вае сотѳ лѳгнас бѳд мешчанѳнѳс.

Öдва-кѳ сѳз. Кѳч долыдысла тајѳ кывјас вöсна, Сан Антус і оз тѳр ку шас да вомтырнас горѳдѳ:—„куцѳм тајѳ мѳча,

кущом ылын быд попутчик моралье: “— тан-жө колө шуны воча жуалом: кущом нога мичлуныс да кущом „морал“? Кыңи гөгөрвоны: „виза ов, вылыс-выл олөм“ кыңас? Ме думыс, колө гөгөрвоны кыңи натсиза выл олөм лөөдөм жылыс, а не сотсиал боксаң выл олөм лөөдөм. Тани моральс, дерт, абу попутчиклөн. Тани ве-еиг вескыда оз шуы сотсиализм жылыс. Кыңкө быггө шөр сөмөс корсөм олөмыс-лыс. Рочөн-кө шуны—неопределенност. Та вөсна-и оз поз шуны ни попутчик моралөн, ни социализм моралөн, ни натсизонал моралөн. Шуны колө „шөр корсан“ моралөн. „Неопределенностнас“ тајө петкөдлө. Тази-и колө шуны: „шөр корсан морал.“

Классяс кое дырји вермас оз лоны „шөр туйд“ мунаң лигатура? Оз. Зарни шор корены нинөм. Либө мыреыеяс дыр сувтны, либө нартитчыясас дор. Тази колө критиклы дорышон сорнысө сувтөнны. „Зарни шорт“ коре көч ен, сижө олөмыс оз еур. Тајө төдөнны гижыс и критик, сөмын мылакө корсөнны да кыщдалөны. Ляла Вае Коми олөмыс доја инжасө сиз-жө ас нимнас оз шу, саймовталө јөз еинвочыс. Натураныс критиклөн да гижыселөн өткөдө. Быггө өтсөгласөн гижөмаөс, мед быд коланинөс кыщовтны, либө саймовтны. Медса-нин кыщдалөмыд да сайласөмыд оз лөсав критиклы. Тајө Сан Антус зев лөсыда төдө, сөмын оз көсји корены, медым грекјасыс авторлөн јөз еинвожө ез нетны. Отилаын сөмын каңтыштө (бөрјавывсө) „Колі-пө гижны шөщ коми јөз пыңса классөвөј тыш жылыс“. Мөдлаын индө „нелучкјас вылө колө индыны (ачыс мылакө оз инды?) Сы жылыс гижысели колө виетавны мед срока-кө еурас-лөсө-дыштас“. Артмө сиз, медым лыд-дыс индалө, а критиклы нинөмла. Критик медым ежыв мичлунас да гижөд формаас луасас, а пыңкас медым ачыс лыд-дыс пыравлас. Бөра төлк, ме ногөн. ежыв гижөд мичлунас колө лыд-дыс-лыс нимкодаеныс, а гижөд пыңкөсас пыравлыны критикыслы. Сан Антус став критикасө течөма „шовинизм“ кыв гөгөр. Медым ескө кыңкө автор оз ло шовинистөн. Сы жылыс бура унаыс каңтывлө да вел куза гижө. Сорныс колө мунны поэма донјалөм жылыс, а не кытчөкө мукөдлаө вуңны.

Медгырыс сузыгөмторјас, ме ногөн, поэмаын со кущомјас. Абу петкөдлөма Коми муын жежыдјаскөд вермасөмсө да налыс локлуннысө. Ме оз шу, миса, војна жывыс абу. Выјим. Төдчө кущом колө-лүжөн муно тышыс:

„Тра-та-та—пулемет бөстчис.
Гөлскөдчө, ковөдчө пищцал.
Тыңоны пел вөзың номјас“...

Сөмын сижө номјасыд-кө куртчасны, „вирыд плешад кајас“. Көсјас муноны чорыда, но көни? Он төд. Гыңкысөнны снарадјас, косасөсөнны качөдөны керсө, мырсө, мусө вылө. Уна выјим кое муном жывыс. Сөмын оз каңтыв, кодкөд муно ко-сыс: комилөн комикөд, али сөмын Англијакөд? Оти серпас абу жежыдјас локлун жылыс. Колі ескө петкөдлыны.

Мөд—абу петкөдлөма еигтыс вермасөмсө гөла олысјасыс озырјаскөд. Кыв ни жың та жылыс абу.

Көјмөд—абу јитөма вермасөмсө роч мыреые јөзкөд да Октабр револутсизакөд. Сытөг артмө торја, ашөра легенда, поэма пыдди. Сиз-жө оз вөчлы „намег“ ве-еиг муывса револутсиза жылыс. Тајө колө төдчөдыштны ыжыд „минусөн“.

Нөлөд—абу ве-еиг сылөн каңтылөма озырјас жылыс, позө чајтны мыј вермасөсөнны кущомкө натсизаыс мездыеөм куза, оз нартитчысјасыс, озырјасыс.

Витөд—оз јосты выл олөм течөм вылас гижөсө да кыңи сижө олөмсө течны. Сөмын индө перспејтива, кор лөө Коми муын:

„Лыд ни щөт кукас
Буксыны заводлөн труба,
Гримөдны машина вөрти,
Парекөд ји мөре шөрти.“

Дерт, тајө бур. Сөмын пыр жежыдјас-тө вермөм бөрын оз-на ло.

Квајтөд—өтувја овмөс лөөдөм жылыс сиз-жө кыв ни жың абу. Коммунист партиялыс да сөветвлаетлыс медыжыд сулалан мөгсө бөкө колөма. Тајө мыј петкөдлө? Олөмсө, выл олөмсө, кың ме шуи вылыңжык, гөгөрвоө авторыс сөмын кың натсиза ловжөм, натсиза мезмөм, вылыс овмөдчөм. Оз ве-еигрө „виза ов, вылыс-выл олөм“ кыв кузаыд Сан Антус горөд: „Кущом тајө мича, кущом тајө ылын быд попутчик „моралье“! Збылыс, тајө ылын, дерт, кывјасыд не попутчик

моралье, а... социализм моралье. Таңи колө гөгөрвоны.

Сизимөд—абу торјөдөма социал ны индивидуал боксаң вит лыжебе ңые некодөс. Ветлөны олөны нимтөмөе, овтөмөе. Сиз-жө он төд кулакјас алі гөлјас.

Көкјамысөд—жеждјасөс абу јансөдөма: рочјас алі коміјас. Сөмын өтөлаын казтыштө:

„Англіја выл војна вајөм,
дулваыс вөр вылө петө.“

Та сертө чајтан, мыј вермасөны сөмын Англіјакөд. Мукөд натсјјаса озырјас: рочјас, коміјас, украинечјас, франсузјас некод ез вөвны. Тајө жеб.

Окмысөд—абу петкөдлөма шыг нисө пөт, көм нисө пас гөрдармејечјасөс да налые вермасөмсө. Сөмын өтчыд казтыштө наң јылые:

„Јеждјас, жежд наң тјјан?
Сөд наңыс вынаждык мјјан...“

Тащөм подув тырмытөмјасын „Мунөны“-лөни. Сөрт, та јылые-кө вөлі гөждөма да сөщөм-жө художествоөн, кыңи мукөд став јүкөнјасөс, комі ывлавысөс моз, се-

кө, еекө поемаыс ортөс да пыщкөс мичлуннас сулалис ортчөн медбур роч гөждө гөжыејаскөд. Мыј өнө? Епос гөждө код, да сен нөшта кос бөка. Онө сувтө јуалөм: вермис ез еекө автор гөжны да мыла ез гөж коланторјасөс. Вермис, сөрт. Сөмын өтөтор сјјө дум вылас кутис: петкөдлыны Көмө му. Сы вөсна „Мунөны“ норовтчө Көмө мулаң. Поэб лыдөныны „Көмө му“ поемаөн. Нөмсө-кө вежан скөдөтныжык пондас гөждө пыщкөс сөртөыс. Поэб чајтны, мыј авторыс гөжис поэма „Көмө му“, но бөрыннас кыт сурө содталис војна јылые, вежлалис куплетјасөс да нөмсө вежис „Мунөны“ вылө. Сизтөг ез вермы артмыны социалса вөпросјаслөн көртавтөмыс.

Илла Вае абу кың сурө гөжые. Сјјө бөд кыв доңјалөмөн вөсөтөмөн төчөма, вөчөдөма да југјалөны. Та куча колө шунө гөжые гөжигас зөв бура төдөс—мыј јылые гөждө да мыј гөждө. Сорөөм ез вермы лөны. Торкөөм сиз-жө. Самтөмөн правдајтчыны оз вермы. Ковмас пыдөдө пуктыны став тајө качествөсө сылые да сы сертө и доң сетны гөждөыслы.

П. Козув.

Воіс тӱв.

Кӱзид. Жувгӱ војтӱв—
Муыс чорыд кын.
Кадыс кущӱм гажтӱм—
Уеӱ жежыд лым.

Вӱрын пастӱм кызјас,
Сулалӱны тыр.
Налы ковмас паскӱм
Витчыены зев дыр.

Вӱрын кыјеыс ветлӱ—
Кыӱ пӱтка-ур.
Челадјаслы дадӱдӱн
Теласны вель бур.

Аӱӱ печкан дорын
Пукалӱ лун-лун,
Школник ӱга бердын
Лыддыеӱ быд лун.

Виӱӱдан да быдӱн
Вӱчӱ ассыс уж.
Мажбыр, оз тај пукав
ӱекод ужтӱг куш!

Ушв. № 6

Ответственный редактор Н. П. Попов.

Члены редколлегии }
И. И. Оботуров.
В. А. Савин.

СУЗУДУС

1930-д ВО ВЫЛӨ

КОМІ ХУДОЖЕСТВОА ЛІТЕРАТУРА

ж у р н а л

ЛЫДЫС

„ОРДЫМ“

Леңоны ВКП (б) Обкомлөн Агитпроп да КАПП.

„ОРДЫМ“-ЫН

■ ☆ ■
гіжөны комі художествоа літєра-
тура быд комі гіжєслє (щөщ
комі-пермјакјаслє). Гіжө крїті-
ка комі художествоа гіжөдјас вылө, щөщ төдмөдө
пролетаріат нога роч літєратурабн.

„ОРДЫМ“ сетө чєладлы літєратура.

„ОРДЫМ“

отсалө гіжны бөстчєјаслы бурмөдны
ассыныс гіжансамнысө.

„ОРДЫМ“

сетө бур отсөг лыддысан керкајаслы,
клубјаслы нүөдны јүгдөдчан уж, шко-
лајаслы, чєладлы літєратура, быд

УЖАЛЫГ мортлы кокны, мїча лыдфантор.

■ ■ ■
1930-өд воын „ОРДЫМ“ кутас петны быд
төлыг ныкыс.

Гіжєан доныс

	Төлыг кежлө.	6 төлыг кежлө.	Во кежлө.
Учреждєннөјаслы да органїзатсїјаслы . . .	— 60 ур.	3 ш. да 60 ур.	7 ш. да 20 ур.
Гражданалы	— 30 ур.	1 . . . 80 .	3 . . . 60 .

14963

НЖ Коми
1-1

доньс 25 ур.